www.turkishstudies.net/education

Turkish Studies - Educational Sciences

eISSN: 2667-5609

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

Temel Eğitim Okullarının Finansmanı Hakkında Yönetici Görüşleri*

Managers' Views on Financing of Basic Education Schools

Meral Çopur** - Pınar Yengin Sarpkaya***

Abstract: The aim of this study is to determine the expenses of basic education schools by the opinions of the managers of the primary education schools and the intermediate managers of the provincial and district national education directorates. What financial resources they use to cover these expenses, the problems they have experienced in this regard and the solution suggestions of the managers were determined. The research was conducted within the framework of phenomenology, one of the qualitative research designs. The study group of the research consisted of two intermediate managers of national education directorates and four school principals. The data of the study were gathered by using semi-structured interview forms prepared separately for school principals and intermediate managers. In the research, participants stated 15 income items (four main income items) and 9 expense items related to the financing of basic education schools. In the study, the most common financial problem in primary education schools is the lack of resources and thus the school principals' continuous search for resources. The common suggestions of all participants regarding the problems were transition to the school-based budgeting system, spending of all the funds used by the basic education schools by the school principal, use of objective criteria in source distribution to schools and making legal regulations for source distribution for the local schools.

Structured Abstract: Introduction and Aim of the Study: Due to the individual's right to be human and the state's obligation to raise loyal citizens, the state has a responsibility to provide free compulsory education to its every citizen. Meeting the needs required for the implementation of education and training activities brings a certain cost. The cost, which is accepted as the price of all the resources that should be used to produce a good or a service in the economy, is defined in the education system as the expenditures made for

* Bu çalışma; birinci yazarın, ikinci yazarın danışmanlığında hazırlamış olduğu yüksek lisans bitirme projesine dayandırılarak hazırlanmıştır.

This study is based on the master graduation project, which was prepared by the first author under the supervision of the second author.

Makalemizin dayandırıldığı yüksek lisans bitirme projesi 2.Uluslararası Temel Eğitim Kongresi-UTEK 2019 da sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Bildirinin tam metni kongreye gönderilmemiştir.

** Şef, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Destek Hizmetleri, Bütçe-Satın Alma Bölümü

Chief, Provincial Directorate of National Education, Support Services, Income-Purchasing Department

ORCID 0000-0002-3537-1472

meral.copur@meb.gov.tr

*** Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim yönetimi Ana Bilim Dalı

Assoc. Prof. Dr. Aydın Adnan Menderes University, Faculty of Education, Department of Education Management

ORCID 0000-0001-8379-7083

pinar@sarpkaya.net

Cite as/ Atıf: Çopur, M. & Yengin Sarpkaya, P. (2020). Temel eğitim okullarının finansmanı hakkında yönetici görüşleri. *Turkish Studies - Education*, 15(3), 2245-2270. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.42118>

Received/Geliş: 12 March/Mart 2020

Checked by plagiarism software

Accepted/Kabul: 20 June/Haziran 2020

Published/Yayın: 25 June/Haziran 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

CC BY-NC 4.0

the purpose of education to the students during the academic year. In this context, the resources used to meet the supply of all educational levels and types emerge as education costs.

Where and how to provide the cash source needed to cover the costs of education is one of the main problems of education finance. The concept of education finance is considered as the process of providing and managing the physical and monetary resources necessary for the production and delivery of education services and as the process of ensuring the balanced distribution of these resources among individuals, groups, cities and regions with different characteristics and conditions at the educational levels. Thus, it should be emphasized that the issue of education finance should be addressed not only from meeting the needs, but also from the point of ensuring the distribution, quality and effectiveness of the resources allocated to education. Therefore, it is important to take an in-depth perspective on the funding sources of basic education schools under compulsory education. In this context, the problem statement of the study has been determined as "What is the status of basic education schools (primary and secondary schools) in terms of financial resources?"

Theoretical Framework

When the researches about the financing of basic education schools were examined, it was determined that these researches were mostly conducted under the headings such as managers' views on financial status and budget management of schools, financial resource management of schools, comparison of financial resources provided to schools with other OECD countries and school-based budgeting, and that these researches also examined the problems and causes experienced in providing financial support to education and how the basic education schools in Turkey (kindergartens, elementary and secondary schools) were financed fiscally.

In the researches, it was determined that the data were obtained mostly through interviews with school managers and teachers or through document analysis. As a result of these researches, it was revealed that the ratio of the resources allocated to primary education from the Ministry of National Education budget in the Gross Domestic Product (GDP) had increased continuously since 2006, while the ratio within the Ministry budget decreased continuously (Yamaç, 2010); that all the expenses of basic education schools, except fuel and electricity expenses, were met from private sources, and the resources were insufficient to meet the needs of schools (Eğeli & Hayrullahoğlu, 2014; Yamaç, 2010; Sarıbaş & Babadağ, 2015; Gökçe & Uslu, 2018); that although education allocations increased every year in Turkey, this share, with the effect of increasing young population, was not sufficient especially to meet the needs of the basic education schools and education expenditures for per student were far behind OECD countries (Eğeli and Hayrullahoğlu, 2014). In the researches of Gökçe and Uslu (2018), it was found that the needs that required financial resources in primary schools were collected under five headings as stationery, cleaning, physical factor, informatics and hardware, and auxiliary personnel needs, and that these five need items were financed by using fifteen different income items, primary schools had insufficient funds, and that this made school managers obliged to look for funds continuously. In another study, it was determined that thirty different sources of financing were utilized to meet these needs and it was suggested that the resources should be strengthened by increasing the resources in order to meet the expenses of the schools and that basic education schools, like secondary schools, should make their own expenses by taking direct budget from the Ministry (Yamaç, 2010). Balkar, Küçükberre and Akşab (2019) investigated how School Based Budgeting (SBB) would contribute to school development. Within the scope of the research, the views and suggestions of the school principals on the use of the fund tracking module, the establishment of a school-based budget and the effects of the SBB on school development were examined. As a result of the research, it was determined that the SBB could make positive contributions to the development of schools in many dimensions.

In Turkey, the institution responsible for the management and coordination of all educational organizations in the province is the provincial and district national education directorates. The Directorate of National Education (DNE) is also responsible for the request, follow-up and use of funds sent from the central budget for use in primary and secondary schools. In this respect, the opinions of the intermediate managers working in the provincial and district national education directorates and serving as a bridge between the central organization and educational institutions about education financing, financial resource management strategies and their opinions on how to use the available resources more efficiently are important. However, no research on the opinions, management strategies and suggestions of DNE intermediate managers about education finance has been reached. The views of both DNE intermediate

managers and school managers have the potential to provide a perspective for practitioners. On the other hand, a study focusing on these views can also be stimulating in terms of seeing the problem areas to be investigated in this regard.

Method

The research is a qualitative study and was planned in a phenomenological design. Qualitative research method was preferred due to its effort to bring a detailed understanding to a complex subject (Creswell, 2013). The study group, determined by maximal variation and criteria sampling in 2018-2019 academic year, consisted of six participants, four principals from different socio-economic level schools and two intermediate managers from provincial and district national education directorates. The criterion determined in the election of school managers was determined as “attending the workshops held in the Ministry for the financing of basic education schools, representing the province and district. For intermediate managers, it was determined as being the department manager responsible for the financial operations of basic education schools in the provincial and district national education directorate. The data were collected through semi-structured interviews. Two separate interview forms were prepared for school managers and intermediate managers. The data were analyzed by content analysis.

Results and Discussion

Participants stated that there were no different sources of income transferred to basic education schools, except for revenues from the central budget and canteen shares. The managers of the schools with high socio-economic level stated that they covered 100% of their expenses, except compulsory expenses, by their own means. The managers of the schools with low socio-economic level stated that they covered 80% - 90% of their expenses by their own means. There are studies that reached similar findings before (Eğeli & Hayrullahoğlu, 2014; Gökçe & Uslu, 2018; Sarıbaşı & Babadağ, 2015; Yamaç, 2010).

While school managers see the issue of raising money for the school and the lack of a legal regulation to protect themselves in this regard, the intermediate managers see the inadequate and late payments of the central budget as an important problem. Emergency situations during the year (fire from the electrical installation, roof, window repair etc.) have also been shown as important problems. In such cases, first of all, the problems are tried to be resolved through the parent-teacher association and philanthropic citizens, and if not resolved, the method of loan (borrowing) is preferred. As a last resort, resources are requested from the National Education Directorate. The participants think that bilateral relations play a role in getting the desired funds. The participants recommend transitioning to a school-based budgeting system and making legal arrangements to strengthen the positions of school managers in finding and using resources. There are studies that find similar suggestions in the literature (Balkar, Küçükberber and Akşab, 2019; Yamaç, 2010).

It is surprising that in providing financial resources to schools, not the central budget, but the income of the parent-teacher association has priority. Considering that the financial situation of the school will directly and / or indirectly affect the quality of education and the financial contributions of the families to the schools will differ according to the socio-economic region where the school is located; it can be thought that this situation will create inequality among the schools. It is seen that this result obtained from the research is also compatible with the study of Yolcu and Kurul (2009) examining the effects of neo-liberal policies on the finance of primary schools. In addition, as seen in the official statistics used in the research, it can be thought that the central budget's inability to allocate sufficient resources for education encourages students to private schools, and this will take education away from the public and make it a service sector run by the private sector, as Ünal (2013) demonstrated with his work on the restructuring of education in capitalist society.

Conclusion and Suggestions

The research concluded that basic education schools were financed from four main sources: funds from the central budget, project fund residues, shares allocated to education from local administrations and incomes of parent-teacher association. Although the intermediate managers stated the contributions from local administrations, the school principals did not express their opinion that they benefited from these resources. Although these schools have these resources, the expenses that required financial resources were mostly covered primarily through the income of the parent-teacher association. It was understood that the expenditures of these schools, other than compulsory expenses, were not covered by central funds or only a few of them were covered. Based on the opinions of the participants, it was understood that almost all the

needs, which are defined as compulsory expenses for schools, except electricity, water, telephone, internet and winter fuel, and major repairs, were tried to be met primarily by the income of parent-teacher association and with the help of philanthropists / donors, however, if the expenses could not be met from these sources, the loan (borrowing) was applied, and as a last resort, the request for fund was made from the central budget. It is surprising that the central budget is considered as the last financial resource to be used by both intermediate managers and school managers in providing financial resources to the schools.

For the fund, the reason why school managers do not want to apply to the directorate of national education and the intermediate managers do not want to apply to the Ministry is that due to the insufficient resources, it is thought that bilateral relations play a role rather than necessities in the granting of the desired fund. In this case, school managers have to raise money from parents even though they do not have a legal basis. It was understood that school managers also had difficulties in directing the incomes of parent-teacher association due to their legal position. In this case, it was seen that school managers suggested legal assurance in order to be able to use the income of parent-teacher association and to raise money from the parents, as well as all participants suggested that the resources should be distributed fairly and switched to school-based budgeting.

The findings of the study show that the financial needs of basic education schools were met from student's parents and citizens through school events, donations, grants and fee for photocopy collected from students, in contradiction with the principle that basic education is free in public schools. It is among the results of the research that the financial role of the state in basic education schools is mostly seen as constructing the school building and providing its primary equipment and meeting the postponed and obligatory expenses such as electricity, water and fuel. On the other hand, it is among the results obtained from the research findings that the expenses such as stationary, cleaning, auxiliary personnel, minor maintenance and repairs are met through the parents of the students and the citizens.

Based on the results, it was proposed to switch to a school-based budgeting system, to allocate central budget resources according to objective criteria and needs, and if the schools had to find their own resources, legal regulations were made in this regard and the managers were secured. It was proposed to collect data from the ministry administrators, heads of the parent-teacher association and parents to investigate the issue from different perspectives.

Keywords: education management, education expenditures, appropriation, budgeting, education finance

Öz: Bu araştırmanın amacı temel eğitim okulları yöneticileri ile il ve ilçe milli eğitim müdürlüğü ara yöneticilerinin görüşlerinden yararlanarak temel eğitim okullarının mali kaynak gerektiren giderlerinin neler olduğunu, bu giderlerin karşılanmasında hangi finansal kaynakların kullanıldığını ve bu konuda yöneticilerin yaşamış oldukları sıkıntıları tespit etmek ve yöneticilerin yaşanan finansal sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemektir. Nitel araştırma desenlerinden olgubilim çerçevesinde yürütülen araştırmanın çalışma grubu; biri il milli eğitim müdürlüğünde, diğeri ilçe milli eğitim müdürlüğünde olmak üzere iki milli eğitim müdürlüğü ara yöneticisi ile ikisi sosyal ve ekonomik düzeyi yüksek, diğeri ikisi sosyal ve ekonomik düzeyi düşük bölge okullarında görev yapıyor olmak üzere dört okul yöneticisinden oluşturulmuştur. Araştırmanın verileri okul yöneticileri ve ara yöneticiler için ayrı ayrı hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak elde edilmiştir. Yöneticilere araştırmanın konusuna yönelik sekiz soru yöneltilmiş ve bu sorular aynı zamanda sonda sorular ile desteklenmiştir. Araştırmada katılımcılar temel eğitim okullarının finansmanı ile ilgili 15 adet gelir kalemi (dört ana gelir kalemi), 9 adet gider kalemi belirtmişlerdir. Araştırmada temel eğitim okullarında en sık yaşanan finansal sorun olarak kaynak yetersizliği, okul yöneticilerinin sürekli kaynak arayışı içinde olması ve okula mali kaynak sağlamada yasal düzenlemelerin yeterli olmayışı gösterilmiştir. Sorunlara ilişkin tüm katılımcıların ortak önerisi; okullarının kullandığı tüm ödeneklerin okul yöneticisi eliyle harcanması, okullara yapılan ödenek dağıtımında nesnel ölçütlerin kullanılması ve yerelde okullara kaynak sağlamada yasal düzenlemeler yapılması olmuştur.

Anahtar Kelimeler: eğitim yönetimi, eğitim harcamaları, ödenek, bütçeleme, eğitim finansmanı

Giriş

Toplumların sınırsız gereksinimleri yanında görece olarak kıt kaynaklara sahip oldukları bilinmektedir. Bu da mevcut kaynakların olabildiğince etkin ve verimli kullanılmasını ve toplumun gereksinimlerini en üst düzeyde karşılayacak şekilde yönetilmesini gerektirmektedir (Gümüş ve Şişman, 2014). Bu bağlamda insanların kendi başlarına karşılayabilecekleri bireysel gereksinimleri yanı sıra birlikte yaşama gereksinimlerinden kaynaklanan güvenlik, adalet, eğitim, savunma, diplomasi gibi birtakım toplumsal gereksinimlerinin de olduğu ve bunların devlet mekanizmaları tarafından karşılanması gerektiği vurgulanmaktadır (Koçel, 1998; Tüleykan ve Parlak, 2018). Burada, eğitim kurumlarının vatandaşlara sağladığı bireysel fayda yanında; kültürel değerlerin ve toplumsal kuralların benimsenmesi ile devletin ulusal birliği sağlama ve kendine sadık yurttaş yetiştirme hedefi doğrultusunda “devletin her yurttaşı belli bir süre devlet okullarında parasız eğitime yetkisi” olarak tanımlanan zorunlu eğitim-öğretim kavramının ortaya çıktığı görülmektedir (Başaran, 2008).

Eğitim, sonuçları uzun vadede alınan bir süreç olarak kabul edilmektedir (Afşar, 2007). Bu kavramla birlikte kullanılan öğretim ise okul ve kurs gibi teşkilatlı ve düzenli bir sistem içinde öğretmenler tarafından belirli araç-gereçler kullanılarak öğrencilere bilgi aktarılması ve öğretilmesi çalışmaları olarak ifade edilmektedir. Aynı zamanda eğitimin bir parçası olarak kabul edilen öğretimin; eğer öğretim yoluyla verilen şeyler kişide olumlu yönde davranış değişikliklerine yol açıyorsa eğitim haline dönüştüğü kabul edilir (Akyüz, 2012). Bugün Türkiye’de, 30 Mart 2012 tarih ve 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012) gereği 12 yıl zorunlu eğitim verilmektedir. Yine 1982 Anayasası’nın 42. maddesinden hareketle temel eğitim, devletin vatandaşlarına sunmakla yükümlü olduğu bir hizmet olarak kabul edilmektedir (Büyükduman, 2015). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun (METK) (1973) 51.ve 53.maddelerinin de kamuya; eğitim kurumlarının ders programları, ders araç gereçleri, yer, personel, bina, tesis gibi her türlü gereksiniminin ve donatımının temin edilip geliştirilmesi yükümlülüğünü getirdiği görülmektedir.

Her ne kadar Anayasa (1982) ve METK (1973) eğitim kurumlarının gereksinimlerinin kamu tarafından sağlanmasına atıfta bulunsa da; METK’nin (1973) 56. ve 58. Maddelerinde tüm eğitim kurumlarının kamuya ait olması ve tüm gereksinimlerinin kamu tarafından sağlanması gerekmediği; eğitim-öğretimin ilgili kanuni düzenlemelerle Milli Eğitim Bakanlığının (Meb) denetiminde özel öğretim kurumları eliyle de sağlanabileceği belirtilmektedir (Köse ve Şaşmaz, 2014).

İlgili mevzuat gereği zorunlu temel eğitimin devletin temel görevlerinden biri olarak kabul edilmesi, kamu yönetimiyle birlikte kamu ekonomisiyle de yakın bir ilişki içinde olmasını gerektirmektedir. Buna karşın eğitimin bütçe istatistikleri ile eğitim finansmanı alanında yapılan bazı araştırmalar; kamu kaynaklarından eğitime ayrılan payın temel eğitim okullarının (anaokulları, ilkokullar, ortaokullar) mali kaynak gerektiren gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalmasının, eğitim yöneticilerinin sürekli ek mali kaynak arayışı içine girmelerine ve eğitimsel performanslarının düşmesine neden olduğunu (Ateş, 2013; Ceğer, 2018; Akyüz, 2012) göstermektedir.

Eğitimin Maliyeti ve Finansmanı

Ekonomide, bir malı veya hizmeti üretebilmek için kullanılması gereken tüm kaynakların bedeli olarak kabul edilen maliyet; eğitim sisteminde, maliyet birimi olan öğrencilere eğitim amacıyla bir öğretim yılı boyunca yapılan harcamalar olarak tanımlanmaktadır (Başaran, 2008). Bir hizmet olarak eğitimin sağlanması, sürdürülmesi ve niteliğinin artırılabilmesi için çok çeşitli maliyetler söz konusudur. Bu bağlamda okul öncesi eğitim, temel eğitim, ortaöğretim, yükseköğretim gibi eğitim kademeleri ile hayat boyu öğrenme, meslek edindirme ve hizmet içi

eğitim kursları olmak üzere tüm eğitim türlerinin arzının karşılanabilmesi için kullanılan kaynaklar, birer eğitim maliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır (Gümüş & Şişman, 2014).

Burada eğitim maliyetinin; kamu harcamaları ile bireysel harcamaların yanında eğitim hizmeti alanların gelir getiren bir işte çalışmaktan vazgeçmeleri nedeniyle ortaya çıkan vazgeçme (fırsat) maliyetini de içerdiği görülmektedir. Bireylerin ve toplumun eğitim nedeniyle elde edilmesi muhtemel gelirlerden vazgeçmesine, eğitimin dolaylı maliyeti denir. Eğitimin tüm bu maliyetlerinin ulusların toplam kaynaklarının bir kısmını tükettiği; bu nedenle de kaynakların etkin kullanımı ile maliyet-etkililik ilişkisinin doğru hesaplanması gerektiği görülmektedir (Z. Yıldız, 2000).

Eğitim ekonomisinin çalışma alanlarından biri olan eğitim finansmanı, eğitimden doğan maliyetlerin karşılanması konusuyula ilgilenir. Eğitim maliyetlerinin karşılanabilmesi için gereken nakit kaynağının nereden ve nasıl sağlanacağı, eğitim finansmanının temel sorunlarından (Tural, 2002). Eğitim finansmanı kavramının; eğitim hizmetlerinin üretilmesi ve sunulması için gereken fiziksel ve parasal kaynakların sağlanması, yönetilmesi ve bu kaynakların tüm eğitim kademelerinde farklı sosyoekonomik düzeylere sahip bireyler, gruplar, şehirler ve bölgeler arasında dağılımının sağlanması süreci olarak da ifade edildiği görülür.

Bu bağlamda alan yazında, eğitim finansmanı konusunun sadece gereksinimlerin karşılanması noktasından değil, eğitim hizmetleri için ayrılan kaynakların dağılımının, niteliğinin ve etkililiğinin sağlanması noktasından da ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Güngör ve Göksu, 2013). Bu nedenle eğitim ekonomisinin temel çalışma konularından olan eğitim finansmanı, eğitimin tüm boyutlarını etkileyen ve öngörülen hedeflerin gerçekleşme oranlarını sınırlayabilecek bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Birekul, 2016). Bugün dünyada eğitime finansal kaynak sağlamada kamu finansmanı, özel finansman ve karma finansman olmak üzere üç yaklaşımın olduğu görülmektedir.

Uygulanabilirlik yönünden belli avantaj ve dezavantajlara sahip olan bu yaklaşımlardan Kamu finansmanının eğitimde fırsat ve imkan eşitliğine olanak tanıdığı, özel finansmanın eğitimde bireysel tercihlerde dikkate aldığı, karma finansmanın ise eğitime olan ilgi düzeyini yükselttiği ve eğitimde hem etkinliğe hem de eşitliğe katkıda bulunmaya olanak sağladığı belirtilmektedir. Yaklaşımların dezavantajları olarak, kamu finansmanının kamu kaynaklarının daralmasıyla eğitime sağlanan finansal kaynaklarda daralmaya yol açabileceği, özel finansmanın eğitimde fırsat ve imkan eşitliğini zedeleyebileceği, karma finansmanın ise kurulması ve yönetilmesi sürecinde eğitime fazladan bir maliyet getirebileceği gösterilmektedir (Tural, 2002). Kamu kaynaklarının hükümetler kanalıyla kullanıldığı göz önünde bulundurulursa, hükümetlerin eğitime yükledikleri anlamın eğitim finansmanındaki belirleyici rolü ortaya çıkmaktadır. Konuya bugün dünyanın içinde bulunduğu kapitalist ekonomik sistem çerçevesinden bakıldığında kâr odaklı bir eğitimin, kamusal bir hak olarak devletçe sağlanması gereken eğitimin önüne geçirilmeye çalışılmasının, karma finansal yaklaşımı daha tercih edilir hale getirdiği görülmektedir (Yılmaz ve Sarpkaya, 2016).

Eğitime ayrılan finansmanın bölge, kent, köy, varsıl, yoksul, kız, erkek, engelli, göçmen ve benzeri pek çok parametre doğrultusunda değerlendirilerek paylaştırılması; etkinliği ve niteliği artıran önemli noktalardan biridir. Ayrıca alanyazında eğitim finansmanının paylaşımında belli ilkelerin dikkate alınmasının; eğitimden istenen yararın sağlanabilmesi ve kaynakların bireysel ve toplumsal beklentilerle, ülkenin ihtiyaç duyduğu insan gücünü sağlayacak şekilde planlanmasına katkıda bulunması açısından önemli olduğu belirtilir. Bu doğrultuda eğitim finansmanı için karşımıza üç ana ilke çıkar: Eşitlik, faydalılık ve adalet (Tural, 2002; Dünya Bankası, 2011; Türkiye’de Cinsiyet ve Bölge, 2017).

Bir Kamu Hizmeti Olarak Eğitim Finansmanı

Eğitim çeşitli ulusal ve uluslararası belgelerde genel olarak bir kamu hizmeti olarak kabul edilmekte ve hiç kimsenin eğitim hakkından mahrum edilemeyeceği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde alan yazında eğitim hakkının mutlaklığı; belirli bir zamanda var olan bir eğitim kurumuna girebilme hakkı, etkili bir eğitim alabilme hakkı ve öğrencinin başarıyla tamamladığı eğitimini resmen bitirebilmesi hakkı olarak sıralanmaktadır. Eğitim hakkının vazgeçilemezliği ve kamusalılığı üzerine atıfta bulunan ulusal ve uluslararası belgelerden bazıları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1954), Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi(1949), Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme (1985), Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesidir (2000). Bunlar uluslararası alanda eğitimin bir hak olduğu ve zorunlu eğitimin hiçbir ayırım gözetilmeden bireylere kamu tarafından sağlanması gerektiğini göstermekte olan, Türkiye'nin de taraf olduğu belgelerden bazıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Alanyazında bunların haricinde yine eğitim hakkına yönelik düzenlemelerin yer aldığı Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (2003), Çocuk Hakları Bildirgesi (1995), gibi pek çok belge ve sözleşme bulunmaktadır. Konuyla ilgili iç hukuk sistemimizdeki belgelere ve düzenlemelere bakıldığında da öncelikle Anayasa'nın(1982) 42. maddesi görülecektir. Ayrıca, Milli Eğitim Temel Kanunu (1973), 222 sayılı İlköğretim Kanunu(1961) ve 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nda (1981) eğitim hakkına yönelik düzenlemelerin yer aldığı görülmektedir. Buna karşılık, 2012-2018 yılları arasında devlet ilkokullarının azaldığı görülmektedir. Ortaokul sayısında ise az da olsa artış olduğu görülmektedir. Burada da bina değişiklikleriyle kapasitesi daha geniş binalara geçme, ilkokulla birlikte olan okullardan ilkokul öğrencilerinin başka okullara alınmasıyla kapasite genişlemesi ve öğrenci sayısında 2013'ten sonra büyük bir artışın olmaması, nedenler arasında görülebilir. Ayrıca özel öğretim kurumlarına geçen öğrenciler de sayıyı azaltmaktadır. Ortaokulve öğrenci sayılarında genel olarak bir artış görülmektedir. Fırsat ve olanak eşitliği açısından bakıldığında, bu artışın devlet okullarında okuyan öğrenciler açısından bir olumsuzluk olduğu söylenebilir. Okulların kaynakları açısından özel okullarla pek çok kamu okulunun olanaklarının kıyaslanamayacak kadar farklı olduğu bilinmektedir (Resmi İstatistikler, 2019).

Eğitime Ayrılan Kaynaklar

Eğitim finansmanı, eğitsel hedeflere ulaşmada gerek duyulan parasal kaynağın sağlanması ve bu kaynağın eşitlik ve etkinlik ilkeleri doğrultusunda dağıtılması süreci olarak kabul edildiğinde; tek başına bir amaç değil eğitsel hedeflere ulaşmada bir araç olduğu görülmektedir. Bu nedenle eğitime sağlanacak parasal kaynağın miktarını ve dağıtımını bireylerin yanı sıra toplumsal açıdan ortaya konulmuş eğitsel amaçların da belirlediği söylenir. Dolayısıyla iyi bir kaynak planlaması için konuyla ilgili karar alıcıların ve uygulayıcıların eğitimde bugün hangi noktada olduğunu, ulaşılmak istenen amaçlara göre somut ve ölçülebilir bir şekilde ortaya koymaları gerekmektedir. Bu bağlamda eğitimin genel amaçlarının bölgesel, toplumsal ve ekonomik sınıflar gibi pek çok değişken açısından değerlendirilerek kısa ve uzun vadede ölçülebilir özel amaçlara dönüştürülmesinin; eğitime sağlanacak parasal kaynakların niçin ve nereden sağlanacağı ile nasıl, nereye ve ne ölçüde dağıtılacağı sorunlarının çözülmesine kaynak oluşturacağı belirtilmektedir (Arslan, 2008; Başaran, 2008; Tural, 2002). Bu konuda temel eğitim okullarının finans kaynaklarının devlet eliyle sağlanmasına yönelik en kapsamlı belgenin ilköğretim okullarının finansman kaynaklarının sıralandığı 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961) olduğu görülmektedir. İlgili Kanun'un 76. maddesinde ilköğretimin finans kaynakları olarak; her yıl Devlet gelirlerinin % 3'ünden az olmamak üzere, devlet bütçesinden yapılacak yardımlar, özel idare bütçelerine, yıllık gelirlerinin en az % 20'si oranında konulacak ödenekler, köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % 10'u oranında konulacak ödenekler, para cezaları, vakıflardan ayrılacak hisseler, her türlü mal, para bağışları ve vasiyetler, faizler gibi kalemler sayılmaktadır.

Meb 2018 yılı Bütçe Sunuşu incelendiğinde ise eğitime sağlanan gelir kaynaklarının aşağıdaki şekilde sıralandığı görülmektedir (Bütçe Sunuşu, 2017; Faaliyet Raporu, 2019): Merkezi yönetim bütçesinden ayrılan paylar, İl Özel İdareleri bütçesinden ayrılan kaynaklar, halk ve kuruluşların eğitime bağışları, Okul Aile Birliği Gelirleri.

Eğitim Bütçesinin Dağıtımında ve Harcanmasında Kullanılan Yöntem

Bu finans kaynakları içinde eğitime merkezi bütçeden sağlanan ödeneklerin dağıtımında ve harcanmasında başlıca karar verici birimlerin Meb, Maliye Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB, Eski Kalkınma Bakanlığı yerine) olduğu görülür. Bunlardan personel giderleri, ısınma, elektrik, su, temizlik, kitap gibi cari giderlerin finansmanı Maliye Bakanlığı tarafından belirlenirken, okul ve bina yapım onarım işleri ile çeşitli makine ve teçhizat alımları ve eğitimin kalitesini artırmaya yönelik yapılacak bir takım projelerin finansmanı Cumhurbaşkanlığı SBB tarafından belirlenmektedir. Belirlenen finansmanın kullanımında ise Meb taşra teşkilatı olan il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri ile İçişleri Bakanlığına bağlı il özel idareleri, büyükşehirlerde ise YİKOB'lar (Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı) yer almaktadır. Burada okullar için gönderilen finansmanın kullanımında karar verici birim Meb'dir. Temel eğitim için Cumhurbaşkanlığı SBB tarafından belirlenen yatırım ödenekleri ile Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen cari ödenekler, Maliye Bakanlığı tarafından Meb'e gönderilmektedir. Meb'e ayrılan toplam bütçenin bakanlık bünyesinde yer alan toplam yirmi iki genel müdürlük ve başkanlık ile bir müşavirlik tarafından kullanıldığı görülmektedir (Resmi Gazete, 2018c).

Tefbis (Türkiye'de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi) Milli Eğitim Bakanlığınca; Bakanlığa bağlı eğitim-öğretim kurumlarının tüm kaynaklardan sağlanan gelir ve giderlerinin kayıt altına alınması amacına yönelik tasarlanan bir sistem olarak tanımlanmıştır. Ayrıca bu sistem ile okullara yapılan bağışların ve yardımların ilçe milli eğitim, il milli eğitim ve Bakanlık tarafından izlenebilmesi ile eğitim için yapılan tüm ayni ve nakdi girdi ve çıktıların raporlarının tutulması amaçlanmaktadır (Meb, 2010c). Meb Strateji Geliştirme Daire Başkanlığının 31.12.2010 tarih ve 7729 sayılı resmi yazılarında ise projeye ilgili okulların il ve ilçe düzeyinde kaynak türlerine göre gelir-gider envanterlerinin tutularak, öğrenciler için yapılan eğitim harcamalarının il, ilçe ve okullar bazında güncel verilerle, elektronik ortamda belirlenip, eğitime yönelik kaynakların etkin ve verimli kullanımı ile eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanmasının hedeflendiği belirtilmektedir (Mebbis, 2010). Yine Meb'in 17.11.2011 tarih ve 7594 sayılı resmi yazısında Tefbis modülüyle; eğitim harcamalarını kayıt altına alma, öğrenci başına harcamayı saptama, şeffaf, hesap verebilir bir sistem oluşturma ve kaynakların etkili kullanımını sağlayarak fırsat ve imkan eşitliğine ulaşma hedeflerisıralanmıştır (Balcı, Öztürk, 2014).

Eğitim Finansmanının Dağılımı

Eğitimin finansmanını sağlamak için Meb'e ayrılan bütçenin dağılımı Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce (BÜMKO) hazırlanmış olan Analitik Bütçe Rehberi'ndeki harcama kalemlerine göre yapılmaktadır. Meb'in bu rehber kapsamında temel eğitim okullarının finansmanında kullandığı harcama kalemleri özetle aşağıdaki gibidir (Analitik Bütçe, 2016):

- Mal ve Hizmet Alım Giderleri: Okul ve kurumların elektrik, su, yakacak, kırtasiye, personel yolluk giderleri, mahkeme harç ve görev giderleri, hizmet alımı, menkul mal alımları, gayrimenkul mal bakım ve onarımları, kiralama giderleri ve sağlık ve tedavi giderlerinde kullanılmaktadır.

- Cari Transferler: Pansiyonlu okullar ile yurt içi ve dışında eğitim gören öğrencilerimizin beslenme ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması için sağlanan burs ve harçlıklar ve uluslararası kuruluşlar, KKTC ve diğer yabancı ülkelere yapılacak transferlerde kullanılmaktadır.

•Sermaye Giderleri: Okul ve kurumların bakım, onarım ve donatım giderleri ile yeni yapılacak okulların inşasında kullanılmaktadır.

•Sermaye Transferleri:Yurt dışı ve yurt içindeki kurum ve kuruluşlara, yine eğitim alanına yapılacak yatırımlarda kullanılmak üzere yapılan ödenek transferleridir. TOKİ, İller Bankası, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Türkiye Maarif Vakfı bu kurum ve kuruluşlar arasında sayılabilir (Faaliyet Raporu, 2019)

Ayrıca Meb'e ayrılan toplam bütçenin bakanlık bünyesinde yer alan toplam yirmi iki genel müdürlük ve başkanlık ile bir müşavirlik tarafından kullanıldığı görülmektedir (1 Nolu Cumhurbaşkanlığı, 2018). Meb için ayrılan bütçenin bu yirmi üç birim bazında dağılımı ise Orta Vadeli Program, Orta Vadeli Mali Plan, Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan Bütçe Hazırlama Rehberi, Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi ve Meb bütçe teklifleri doğrultusunda çok yıllık bütçeleme sistemine göre hazırlanarak yapılmaktadır (Resmi Gazete, 2018a; Resmi Gazete, 2018b).

Türkiye'de temel eğitim okullarının mali açıdan nasıl finanse edildiğine, eğitime mali kaynak sağlamada yaşanan sorunlara ve nedenlerine ve ülkeler arası karşılaştırmalara ilişkin çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmüştür. 2006 yılından itibaren Meb bütçesinden ilköğretime ayrılan payın Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) içindeki oranının sürekli artarken, Bakanlık bütçesi içindeki oranının sürekli düştüğünü (Yamaç, 2010); temel eğitim okullarının yakıt ve elektrik giderleri dışındaki tüm giderlerinin özel kaynaklardan karşılandığını ve bu okulların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığını (Eğeli ve Hayrulloğlu, 2014; Yamaç, 2010; Sarıbaş ve Babadağ, 2015; Gökçe ve Uslu, 2018); Türkiye'de eğitime ayrılan payın her geçen yıl artmasına karşın artan genç nüfusun da etkisiyle bu payın özellikle temel eğitim okullarının ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığını ve öğrenci başına düşen eğitim harcamalarının OECD ülkelerinin çok gerisinde olduğunu (Eğeli ve Hayrulloğlu, 2014) ortaya koyan araştırmalar vardır. Ayrıca Gökçe ve Uslu'nun (2018) araştırmalarıyla ilkokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçların kırtasiye, temizlik, fiziksel etmen, bilişim ve donanım, yardımcı personel ihtiyaçları şeklinde beş başlık altında toplandığı; belirlenen bu beş ihtiyaç kaleminin on beş farklı gelir kalemi kullanılarak finanse edildiği belirlenmiştir. Aynı araştırmada ilkokulların ödenek yetersizliği yaşadığı ve bunun da okul yöneticilerini sürekli ödenek aramak zorunda bıraktığı saptanmıştır. Bir başka çalışmada bu ihtiyaçların karşılanmasında otuz farklı finansman kaynağından yararlanıldığı, okulların giderlerinin sağlıklı bir şekilde karşılanabilmesi için kaynakların artırılarak güçlendirilmesi gerektiği ve temel eğitim okullarının da ortaöğretim okulları gibi Bakanlıktan direkt bütçe alarak kendi harcamalarını kendilerinin yapmaları gerektiği önerilmiştir (Yamaç, 2010). Balkar, Küçükbere ve Akşab (2019) da Okul Bazlı Bütçeleme (OBB) uygulamasının okul gelişimine nasıl katkı sağlayacağını araştırmışlardır. Araştırma kapsamında ödenek takip modülünün kullanımı, okul bazlı bütçe oluşturulması ve OBB'nin okul gelişimine etkileri konusunda okul müdürlerinin görüşleri ve önerileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda OBB'nin okulların gelişimine çok boyutlu yönden olumlu katkılar sağlayabileceği belirlenmiştir.

Bu kapsamda temel eğitim okullarının finansmanı ile ilgili yukarıda anılan araştırmalar incelendiğinde; bu araştırmaların daha çok okulların mali durumu ve bütçe yönetimi konusunda yönetici görüşleri, okulların finansal kaynak yönetimi, okullara sağlanan mali kaynakların diğer OECD ülkeleriyle karşılaştırılması ve okul bazlı bütçeleme gibi başlıklar altında yapıldığı; verilerin ise daha çok okul yöneticileri ve öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda ya da doküman analizi yoluyla elde edildiği görülmüştür. Eldeki araştırma ise hem ilkokul ve ortaokullarda görevli okul yöneticileriyle hem de il ve ilçe milli eğitim müdürlüğü ara yöneticileri ile görüşülerek yapılmıştır. Temel eğitim okullarının finansmanı konusuna okul müdürlerinin yaklaşımı yanında milli eğitim müdürlüklerinde bu konudan sorumlu olan ara yöneticilerin yaklaşımını da yansıtmaları açısından alandaki bir boşluğa yönelmiştir.

Milli eğitim müdürlüğü (MEM), ilk ve ortaokulların gereksinimlerinde kullanılmak üzere merkezi bütçeden gönderilen ödeneklerin, il ve ilçe düzeyinde talebinden, takibinden ve kullanımından da sorumludur. Bu açıdan il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde görev yapan ve merkez örgütü ile eğitim kurumları arasında köprü görevi gören ara yöneticilerin, eğitim finansmanı ile ilgili görüşleri, mali kaynak yönetim stratejileri ve mevcut kaynakların nasıl daha etkin ve verimli kullanılabileceğine yönelik düşünceleri önemlidir. Ancak MEM ara yöneticilerinin eğitim finansmanı ile ilgili görüşlerine, yönetim stratejilerine ve önerilerine yönelik herhangi bir araştırmaya ulaşılammıştır. Hem MEM ara yöneticilerinin hem de okul yöneticilerinin bu konudaki görüşleri, uygulamacılar için bir bakış açısı kazandırabilecek potansiyele sahiptir. Diğer yandan, bu görüşlere odaklanan bir çalışma, bu konuda araştırılması gereken sorun alanlarının görülmesi açısından da ufuk açıcı olabilecektir. Bu düşüncelerden hareketle, bu araştırma, okul müdürleri ile il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde görev yapan ara yöneticilerin eğitim finansmanına yönelik uygulamalarını ve görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaçtan yola çıkılarak araştırmanın problem cümlesi “Temel eğitim okullarının (ilkokullar ve ortaokullar) finans kaynakları açısından durumları nasıldır?” biçiminde belirlenmiştir. Bu problem cümlesi doğrultusunda araştırmada yanıt aranan alt problemler ise şunlardır:

1. Temel eğitim okullarının finans kaynakları nelerdir?
2. Temel eğitim okullarının finans kaynakları nasıl dağıtılmaktadır?
3. Temel eğitim okullarının finansmanına ilişkin sorunlar nelerdir?
4. Temel eğitim okullarında yaşanan mali sorunlar nasıl çözülmektedir?
5. Temel eğitim okullarının finans sorunlarıyla ilgili olarak yöneticilerin önerileri nelerdir?

Yöntem

Aşağıda, araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Deseni

Nitel araştırmalara yönelik yöntem ve tekniklerin kullanıldığı bu araştırma, betimleyici bir yaklaşımla gerçekleştirilmiş bir olgubilim çalışmasıdır. Betimsel araştırmalar; araştırmanın konusu ya da politik bir sorunla ilgili gereksinimlerle uygulama ve politikalar hakkında bilinenlerin ortaya konduğu araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Loeb, et al., 2017). Karmaşık bir konuya ayrıntılı bir anlayış getirme (Creswell, 2013) çabası nedeniyle nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve “algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir süreç” (Yıldırım ve Şimşek, 2018) izlenmiştir. Araştırma “farkında olduğumuz, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanma”yı (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 69) amaçladığı için de olgubilim deseni çerçevesinde yürütülmüştür. Bu nedenle, milli eğitim ara yöneticilerinin ve ilk ve ortaokul yöneticilerinin temel eğitim okullarının gereksinimlerinin finanse edilmesi ile ilgili, farkında oldukları veya bizzat deneyimledikleri durumlardan yola çıkılarak bunların nedenlerine dönük görüşlerine, uygulamalarına ve çözüm önerilerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışma 2018-2019 eğitim öğretim döneminde Ege Bölgesi’ndeki bir ilde, il ve ilçe milli eğitim müdürlüğünde görevli ara yöneticiler ile ilkokul ve ortaokullarda görevli okulyöneticileriyle yürütülmüştür. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme tekniklerinden maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme teknikleri kullanılmıştır. Bu doğrultuda, çalışma grubuna hem farklı okullardan okul yöneticisi, hem ilçe milli eğitim şube müdürü hem de il milli eğitim şube müdürü dahil edilmiştir. Çeşitliliği sağlamak için okul müdürlerinin seçilmesinde ilkokul ve ortaokul açısından; yüksek ve düşük sosyoekonomik veli profilili okul olma açısından;

milli eğitim ara yöneticilerinin seçilmesinde ise il ve ilçe milli eğitim müdürlüğü açısından çeşitlilik sağlanmıştır. Bunu yapmaktaki amaç; olgubilim araştırması için gereken, “konuyu tüm yönleriyle deneyimleyen heterojen bir grup oluşturma” gerekliliğini (Creswell, 2013) sağlamaktır. Böylece çalışma grubu, il milli eğitim müdürlüğünden bir, ilçe milli eğitim müdürlüğünden bir ara yönetici ile iki ilkokuldan birer ve iki ortaokuldan birer olmak üzere 6 yöneticiden oluşmuştur. Olgubilim çalışmalarında katılımcı sayısının üç ile 15 arasında değişebileceği (Creswell, 2017), hatta 10’u geçmemesi gerektiğine (Yıldırım ve Şimşek, 2018) ilişkin öneriler bulunmaktadır. Bu bağlamda genelleme değil derinlemesine bir bakış kazandırmayı amaçlayan bu çalışmanın very kaynağının yeterli olduğu söylenebilir.

Okul yöneticilerin seçilmesinde belirlenen ölçüt “temel eğitim okullarının finansmanına dönük Bakanlık tarafından yapılan çalıştaylara ve hizmetiçi eğitimlere il ve ilçeyi temsilen katılmış olmak”; ara yöneticiler için ise “il ve ilçe milli eğitim müdürlüğünde temel eğitim okullarının mali ihtiyaçlarının belirlenmesi, talep edilmesi, takip edilmesi ve kullanılmasına yönelik koordinasyonun sağlanması konularında yürütülen iş ve işlemlerden sorumlu bölüm yöneticisi olmak” şeklinde belirlenmiştir. İlçe milli eğitim şube müdürünün seçilmesinde okul sayısı en yüksek olan ilçe seçilmiştir. Bu seçimlerin amacı da, ilgilendiğimiz olguyu yoğun bir şekilde gösteren bilgi yüklü durumları belirlemektir (Patton, 2014). Burada amaç uç bir durumu saptamak değil, yoğun deneyimlerin yaşanmış olması ve bilgi zenginliğinden yararlanmaktır. Bu çalışmanın amacı genelleme yapmak değil, olabildiğince ayrıntılı, derinlemesine veri elde ederek ilk ve ortaokulların eğitim finansmanı olgusunu incelemektir.

Araştırmanın yapıldığı dönemde, araştırmaya dâhil edilen il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde çalışan kadın ara yönetici bulunmamasından dolayı, araştırma grubunun tamamı erkek yöneticilerden oluşturulmuştur. Okul yöneticileri ise temel eğitim okullarının finansmanına dönük Bakanlıkta yapılan çalıştaylara il ve ilçeyi temsilen katılan yöneticiler ile hem sosyoekonomik düzeyi düşük hem de yüksek okullarda yöneticilik görevi yapan okul müdürlerinden oluşturulmuştur. Araştırmada katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış olup, bunun yerine araştırmacılar tarafından belirlenmiş, Tablo 1’de belirtilen kod adlar kullanılmıştır.

Tablo 1: Katılımcıların Özellikleri

Kod Adı	Görevi	Kurum/Bölge
Mustafa Bey	Şube Müdürü	İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Kemal Bey	Şube Müdürü	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Yılmaz Bey	İlkokul Müdürü	Sosyoekonomik Düzeyi Düşük Bölge
Güven Bey	Ortaokul Müdürü	Sosyoekonomik Düzeyi Düşük Bölge
Fatih Bey	İlkokul Müdürü	Sosyoekonomik Düzeyi Yüksek Bölge
Barış Bey	Ortaokul Müdürü	Sosyoekonomik Düzeyi Yüksek Bölge

Araştırmaya katılan ara yöneticilerden Mustafa Bey il milli eğitim müdürlüğünde şube müdürü olarak görev yapmakta olup memuriyette 22, yöneticilikte 15.yılını çalışmaktadır. İlçe milli eğitim müdürlüğünde şube müdürü olarak görev yapan Kemal Bey ise memuriyette 23, yöneticilikte 15. yılını çalışmaktadır. Her iki ara yöneticide şube müdürlüğü görevlerinden önce okul müdürlüğü görevlerinde bulunmuşlardır. Okul müdürlerinden Yılmaz Bey sosyoekonomik düzeyi düşük bir bölgede ilkokul müdürlüğü yapmaktadır. Yılmaz Bey memuriyette 15, okul yöneticiliğinde ise 5. yılını çalışmaktadır. Aynı bölgede ortaokul müdürü olarak görev yapan Güven Bey ise memuriyette 25, okul yöneticiliğinde ise altıncı yılını çalışmaktadır.

Sosyoekonomik düzeyi yüksek bölgelerde bulunan okullarda görev yapıyor olup araştırmamıza katılan okul müdürlerinden Fatih Bey memuriyette 35, ilkokul müdürlüğünde 20. yılını çalışmaktadır. Sosyoekonomik düzeyi yüksek bölgede çalışan Barış Bey ise memuriyette 29, okul yöneticiliğinde 20. yılını çalışmaktadır. Bu iki okul müdürü daha önce sosyoekonomik düzeyi düşük okullarda da yöneticilik görevlerinde bulunmuşlardır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmanın verilerini toplamak için araştırmacılar tarafından, “Temel Eğitim Okullarının Finansmanına İlişkin Milli Eğitim Müdürlüğü Ara Yöneticisi Görüşme Formu” ile “Temel Eğitim Okullarının Finansmanına İlişkin Okul Yöneticisi Görüşme Formu” başlıklı yarı yapılandırılmış iki ayrı görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formlarının hazırlanmasında alanyazındaki ilgili araştırmalardan ve eğitim finansmanı ile ilgili bilimsel yayınlardan faydalanılmıştır. Bu şekilde hazırlanan taslak görüşme formları bir milli eğitim ara yöneticisi, iki okul yöneticisi ve alandaki iki öğretim üyesinin uzman görüşlerine sunulmuştur. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda gerekli görülen düzeltmeler ve değişiklikler yapılarak yeniden düzenlenen formlar il milli eğitim müdürlüğünde görev yapan bir ara yönetici ile bir okul yöneticisine uygulanmıştır. Yapılan bu uygulamanın sorunsuz geçmesi ile hazırlanan görüşme formları son şeklini almıştır. Araştırmanın problemine ve alt problemlerine yönelik olarak hazırlanan ve uygulanan bu görüşme formlarında, yöneticilere kişisel özellikleriyle ilgili sorular dışında yönelik sekiz soru yöneltilmiş ve bu sorular aynı zamanda sonda sorular ile desteklenmiştir. Bir örnek soru şöyledir: “Kendi kullandığınız kaynaklar ile karşılayamayıp il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerine bildirdiğiniz ihtiyaçlarınız ne ölçüde karşılanmaktadır, bu konuda neler söyleyebilirsiniz?”

Verilerin Toplanması

Görüşmede araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Görüşmeler birinci yazar tarafından her katılımcıyla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara formlardaki sorular yöneltilmiş ve görüşmelerin üçü katılımcıların izniyle ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Diğer üç katılımcı ses kaydından huzursuz olacaklarını belirttikleri için not tutulmuştur. Görüşmeler randevu alınarak yöneticilerin makam odalarında gerçekleştirilmiş ve sorulara geçilmeden önce katılımcılara, yapılan araştırma ile ilgili bilgi verilip varsa soruları yanıtlanmıştır.

Verilerin Analizi

Görüşmeden elde edilen kayıtlar önce bilgisayar ortamında word belgesi haline getirilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi izlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri, görüşme soruları ve ilgili alan yazın ile ilişkisi incelenerek kategoriler oluşturulmuş kategoriler ilişkilerine göre bir üst kategoride toplanmış ve temalar oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular ara yöneticiler ve okul yöneticileri olarak iki ayrı başlık altında incelenerek birlikte tablolastırılmıştır.

Hem veri toplama aracının hazırlanmasında hem de verilerin analizinde uzman görüşüne başvurularak inandırıcılığın ve tutarlılığın sağlanmasına çalışılmıştır. Görüşmelerin sonunda ve analizlerden sonra katılımcılarla görüşülerek tekrar görüşleri alınmış, ayrıca araştırma raporunda araştırma süreci ayrıntılı açıklanarak ve bulguların sunumunda doğrudan alıntılara yer verilerek doğrulanabilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Ek olarak, veri analizi sürecinde her iki araştırmacıda araştırma bulgularını bağımsız olarak ele alıp çalışmış, ayrı ayrı analiz ettikleri verileri birlikte karşılaştırıp, tartışıp uzlaşmaya vararak araştırmanın bulgularını ortaya koymuşlardır. Daha sonra ise araştırmanın bulguları ile alanyazın arasında tutarlılık incelemesi yapılmış ve bu konuda uzman görüşüne de başvurularak araştırmanın tutarlılığı artırılmaya çalışılmıştır.

Araştırma süreci boyunca etik ilkelere uygun hareket edilmiştir. Yöneticilerin araştırmaya katılması için kendilerine baskı yapılmamış, gönüllü bireylerle çalışılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcıların yazılmasını istemedikleri görüşleri araştırma raporuna dahil edilmemiş, gizliliğe özen gösterilmiştir. Ayrıca önlem olarak gerçek adlar yerine kod adları kullanılmış ve katılımcıların kimliklerini ortaya koyabilecek bilgiler, çalışmanın hiçbir yerinde verilmemiştir.

Bulgular

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Temel eğitim okullarının finans kaynakları nelerdir?” biçiminde belirlenmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular Tablo 2 ve Tablo 3’te kategoriler halinde sunulmuştur. Okul yöneticilerine ve ara yöneticilere göre temel eğitim okullarının finansal kaynakları iki ayrı kategori listesi halinde Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Temel Eğitim Okullarının Finans Kaynakları

Okul Yöneticileri	İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ara Yöneticileri
<ul style="list-style-type: none"> • Merkezi bütçeden gönderilen ödenekler • Proje paralarından kalan bütçe artıkları • Okul aile birliği gelirleri • Hayırseverlerin ayni ve nakdi bağışlarından sağlanan gelirler • Kantin kiralamalarından elde edilen gelirler • Okulda düzenlenen tiyatro, sirk gibi sosyal etkinliklerden elde edilen gelirler • Piknik, gezi gibi sosyal faaliyetlerden elde edilen gelirler • Okula ait halı saha, otopark, bahçe gibi alanların kiralamasından elde edilen gelirler • Kermeslerden elde edilen gelirler • Fotoğraf, albüm, yıllık, kitap gibi satışlarından elde edilen gelirler • Velilerden "fotokopi parası" adı altında sağlanan gelirler • Veli bağışlarından sağlanan gelirler • Geri dönüşüm malzemesi satışından elde edilen gelirler • Okul dergilerine alınan reklamlardan elde edilen gelirler • Okul adına yapılan takvim, magnet, keşkek gibi satışlarından elde edilen gelirler 	<ul style="list-style-type: none"> • Merkezi bütçeden gönderilen ödenekler • Proje paralarından kalan bütçe artıkları • Yerel yönetimlerden kullanılan kaynaklar • Okul Aile Birliği gelirleri • Hayırseverlerin ayni ve nakdi bağışlarından sağlanan gelirler • Kantin kiralamalarından elde edilen gelirleri • Okulda düzenlenen tiyatro, sirk gibi sosyal etkinliklerden elde edilen gelirler • Piknik, gezi gibi sosyal faaliyetlerden elde edilen gelirler • Okula ait halı saha, otopark, bahçe gibi alanların kiralamasından elde edilen gelirler

Tablo 2’de görüldüğü gibi okul yöneticileri ile ara yöneticilerin temel eğitim okullarının finansmanı için sıraladıkları kaynaklar, birbiri ile paralellik gösterirken; okul müdürleri, ara yöneticilerden farklı olarak okul aile birliği başlığı altında çok daha fazla kaynak göstermişlerdir. Burada geri dönüşüm ve hurda malzeme satışından elde edilen gelirlerle proje gelirlerinden kalan bütçe artıkları, yalnız sosyoekonomik düzeyi düşük okulların yöneticileri tarafından; halı saha gibi alan kiralamaları ile veli bağışları ise sosyoekonomik düzeyi yüksek okulların yöneticileri tarafından dile getirilen kaynaklardır. Yerel yönetimlerden kullanılan kaynaklar ise hiçbir okul yöneticisi tarafından belirtilmemiştir. Okul adına hazırlanan takvim, magnet, keşkek gibi satışlardan okul aile birliğine gelir sağladıklarını belirten okul yöneticileri de yine sosyoekonomik düzeyi düşük bölgelerde bulunan okulların yöneticileridir. Okul yöneticileri ve ara yöneticiler bu finans kaynaklarından merkezi bütçeden gelen ödenekler ile kantin kira gelirlerinden ilgili mevzuat gereği %20 il milli eğitim, %10 ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilen payların dışında, milli eğitim müdürlükleri eliyle temel eğitim okullarına gönderilen ya da bu okullar için kullanılan başka bir gelir kaynağının bulunmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda sosyoekonomik düzeyi düşük bir bölgede bulunan okul yöneticilerinden Yılmaz Bey şunları söylemiştir:

“Kırk yılın başı giderde istersek ilden ya da ilçeden, bir defaya mahsus 2.000 lira gibi bir şey alabiliyoruz yılda bir defaya mahsus. Kantinimizin geliri yıllık 8.000 lira ise biz bunun bir kısmını il ve ilçeye veriyoruz. Sonra bu verdiğimiz geri alıyoruz alabilirsek.”

Sosyoekonomik düzeyi yüksek bölgelerden birinde bulunan okul yöneticilerinden Barış Bey ise bu konuda şunları söylemiştir:

“Çok nadiren okul kantin gelirlerinden il milli eğitime aktarılan %20’lik paydan talep edilir.Ben son bir yılda ve ondan önceki ve ondan önceki senelerde hiç kantin payı almadım.”

Ara yöneticiler, okul yöneticileri ile paralel olarak, merkezi bütçeden sağlanan gelirler ve kantin payları dışında temel eğitim okullarına aktarılan farklı bir gelir kaynağının olmadığını; bu okullar için il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri eliyle yalnızca bu iki kaynağın kullanıldığını belirtmişlerdir. Temel eğitim okullarının hangi gereksinimlerinin, bir finans kaynağı olarak merkezi bütçeden karşılandığına yönelik olarak katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgulariki ayrı kategori listesi halinde Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Temel Eğitim Okullarının Merkezi Bütçeden Karşılanan Gereksinimleri

Okul Yöneticileri	İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ara Yöneticileri
<ul style="list-style-type: none"> •Zorunlu giderler (elektrik, su, telefon, internet, kışlık yakacak) •Temizlik ve kırtasiye malzemesi gibi tüketime yönelik mal ve malzeme giderleri •Yardımcı personel giderleri (temizlik ve güvenlik personeli) •Donatım malzemesi giderleri 	<ul style="list-style-type: none"> •Zorunlu giderler (elektrik, su, telefon, internet, kışlık yakacak) •Temizlik ve kırtasiye malzemesi gibi tüketime yönelik mal ve malzeme giderleri •Yardımcı personel giderleri (temizlik ve güvenlik personeli) •Donatım malzemesi giderleri

Tablo 3’te gösterilen ve il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri eliyle merkezi bütçeden karşılanan bu gider kalemlerinden zorunlu giderlerin %100’ünün karşılandığını belirten ara yöneticiler, tüketime yönelik malzemeler ve donatım ihtiyaçlarının karşılanması hususunda farklı görüşler bildirmişlerdir. Bu yöneticilerden biri donatım malzemelerinin tamamının, tüketime yönelik malzemelerin ise kısmen karşılandığını belirtirken yardımcı personel giderleri konusunu hiç dile getirmemiştir. Başka bir ara yönetici ise donatım malzemelerinde ana kalemlerin, yardımcı personel giderlerinde ise iki aylık yaz dönemi haricinde büyük bölümün merkezi bütçeden karşılandığını, tüketime yönelik giderlerin ise neredeyse hiç denecek kadar az bir kısmının karşılandığını belirtmiştir. Bu konuda ilçe milli eğitim müdürlüğü ara yöneticilerinden Kemal Bey şöyle demektedir:

“Zorunlu giderleri karşılıyor diyoruz ama temizlik malzemesidir, kırtasiyedir, tonerdir yüzde sıfırını karşılıyor.Biz karşılayamıyoruz, okullar okul aile birliği marifetiyle karşılıyor.Personel TYP (İşkur üzerinden toplum yararına çalışan personel) ya da taşeron üzerinden (Taşerondan kadroya geçen personel) çalıştırılıyor. İki aylık yaz döneminde çalıştırılan personelin hepsini okul kendisi karşılıyor.Bizim karşıladığımız bir şey yok.”

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Temel eğitim okullarının finans kaynakları nasıl dağıtılmaktadır?” biçiminde ifade edilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular Tablo 4’de iki kategori listesi halinde sunulmuştur.

Tablo 4: Temel Eğitim Okullarının Mali Kaynak Gerektiren İhtiyaçları

Okul Yöneticileri	İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ara Yöneticileri
<ul style="list-style-type: none"> •Donatım malzemesi giderleri •Temizlik ve kırtasiye malzemesi gibi tüketime yönelik mal ve malzeme giderleri •Okul binası ve bahçesi bakım onarım giderleri •Yardımcı personel giderleri (temizlik ve güvenlik personeli) •Zorunlu giderler (elektrik, su, telefon, internet, kışlık yakacak) •Donatım malzemeleri bakım onarım giderleri •Nakliye ve kurulum işleri •Özel sınıfların (satranç, zeka, robotik kodlama atölyesi gibi) oluşturulmasına dönük giderler 	<ul style="list-style-type: none"> •Donatım malzemesi giderleri •Temizlik ve kırtasiye malzemesi gibi tüketime yönelik mal ve malzeme giderleri •Okul binası ve bahçesi bakım onarım giderleri •Yardımcı personel giderleri (temizlik ve güvenlik personeli) •Zorunlu giderler (elektrik, su, telefon, internet, kışlık yakacak) •Temsil giderleri

Tablo 4’de görüldüğü gibi bir temel eğitim okulunun mali kaynak gerektiren giderleri pek çok kalemden birbiri ile aynıdır. Yine tabloda görülen özel sınıf açılması ve personel giderleri sosyoekonomik düzeyi yüksek olan okul yöneticileri tarafından belirtilen harcama kalemleridir. Bu yöneticilerden Barış Bey konuyla ilgili şunları söylemektedir:

“Personel gideri bizim en büyük giderimiz.2000 kişilik bir okuluz ve kadrolu hizmetlimiz yok.Bu nedenle belirli bir hizmet kalitesini yakalayabilmek için okul aile birliğinden personel çalıştırıyoruz. Şu an dört personel çalıştırıyoruz.”

Bu okullardan sosyoekonomik düzeyi yüksek bölgelerde bulunan okul yöneticileri zorunlu giderler dışındaki giderlerinin %100’ünü kendi imkânları ile karşıladıklarını belirtirken, sosyoekonomik düzeyi düşük bölgelerde bulunan okul yöneticileri ihtiyaçlarının %80-90’lık bir kısmını kendi imkânları ile karşıladıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde, öz geliri yüksek olan okulların müdürleri; zorunlu giderleri, okulun bütçesini aşacak büyük onarım işleri ve okul sırası, makam odası takımı, sınıf dolabı, öğretmen kürsüsü, bilgisayar ve yazıcı gibi ana kalemleri içeren donatım malzemeleri haricinde merkezi bütçeden destek alamadıklarını belirtirken; öz geliri düşük okulların müdürleri, bu sayılan kalemler dışında merkezi bütçeden %10-20’lik bir destek daha alabildiklerini söylemişlerdir.

Tablo 4’da görüldüğü gibi ara yöneticiler, gereksinimleri daha genel başlıklar altında toplamışlar ve okul yöneticilerinden farklı olarak, gider kalemlerine temsil giderlerini de eklemişlerdir. Bu konuda ilçe milli eğitim müdürlüğü ara yöneticilerinden Kemal Bey şunları söylemiştir:

“Bir okulun temsille ilgili giderleri oluyor, çok insan düşünmez ama temsille ilgili giderleri olur; karşılama, ağırlama, organizasyon, herhangi bir etkinlikte il ya da ilçeyi temsil, yarışmalarda ödül gibi giderler her ne kadar pek akla gelmesede vardır.”

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Temel eğitim okullarının finansmanına ilişkin sorunlar nelerdir?” biçiminde ifade edilmiştir. Okul yöneticileri ile ara yöneticilerin karşılaştıkları sorunlar Tablo 5 ve Tablo 6’da ayrı ayrı verilmiş, acil sorun olarak yaşananlar ise Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 5: Okul Yöneticilerinin Okullarının Finansmanına İlişkin Yaşadıkları Sorunlar

Alt Kategoriler	Örnek ifadeler
Mesleki ilişkinin zarar görmesi	<i>Para ilişkisine girdiğiniz veliyle eğitim ilişkisine giremiyorsunuz. İkna kabiliyetiniz düşüyor. Çocuğun okula bakışı değişiyor. Okul babamın parasını alıyor diyor öğrenci. Birde sosyokültür düzeyi düşük veliyle karşılaşınca ben aidatımı verdim, siz bunu yapacaksınız, diye bizi pıdecinin çırağı ile karıştırmaya başlıyorlar. Bu nedenle müşteri iş gören algısı oluşuyor. (Barış Bey)</i>
Medyayla uygulamanın çelişmesi	<i>Mali kaynak ihtiyacımızı karşılamak için velilerden para toplamamız gerekiyor ve en çok bu konuda sıkıntı yaşıyoruz. Velilerden hiçbir ad altında para toplanmayacak söylemler karşılık okulu çevirebilmek için veli bağışlarına ihtiyacımız oluyor maalesef. Bizim okulumuz sosyoekonomik düzeyi iyi bir bölgede bulunduğu için kaynak sağlamakta fazla sıkıntı yaşamıyoruz ama okullarımızın genel sorunu velilerden para toplanmanın zor olması ve bunun velilerce şikayet konusu yapılması ve okul yöneticilerinin bu konuda yine velilerce itham altında bırakılmaya çalışılması; müdür ev aldı hangi parayla aldı, arabasını değiştirmiş neyle değiştirmiş gibi. (Fatih Bey)</i>
Mevzuata aykırı davranış risk alma	<i>Yani risk alıyoruz onu söyleyeyim. Mesela okula sihirbaz çağırdık, sinema çağırdık 5 lira toplayıp 3'ünü vermeyip okula ayırmak... o an bir müfettiş gelse veya başka biri, aslında yasal değil. Biz bu işleri yaparken risk alıyoruz, büyüklerimizin, yöneticilerimizin bizim arkamızda durması lazım. Bazen okul bahçesini düğünlere falan veriyoruz, yönetmelik gereği yasak, o sırada okula bir şey olsa, biri bir şey dese, "Ben duymadım, görmedim." diyecekler geçecekler büyükler. Ama izin almaya gittiğimizde "Hocam yap, kimse görmez tarafından yap.", ama bir şey olsa biz yanacağız. Risk! 300-400 lira için kendimi riske atıyorum. Ama riske atmazsam da okulda istediklerimi yapamam, hayallerim var (okulum için). (Yılmaz Bey)</i>
Vicdani baskı hissetme	<i>En önemli sıkıntı resmi bir göreviniz olmamasına karşın okula para, kaynak sağlamak zorunda kalmanız. Siz bir eğitimci olarak çocukların eğitimine devam etmesini istiyorsunuz ama velinin böyle bir kaygısı yok. Bu yüzden vicdanen öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak istiyorsunuz ve bunun içinde mali kaynak sağlamaya çalışıyorsunuz. (Güven Bey)</i>

Tablo 5'te görüldüğü gibi okul yöneticilerinin tamamı okul için para toplama konusunu önemli bir sorun olarak görmektedir. Medyada ve basında yer alan "veliden hiçbir ad altında para toplanmayacağı" yönündeki söylemlerle kendi uygulamalarının farklı olması yöneticileri rahatsız etmektedir. Okul yöneticileri, okulun mali kaynak gereksinimlerinin karşılanması için belli adlar altında öğrencilerden para toplanmak zorunda kalınmasını, yaşanan önemli sorunlardan biri olarak dile getirmişlerdir. Bunun gibi yine, çalışmaya katılan okul yöneticileri kaynak sağlamada kendilerini koruyacak yasal bir düzenlemenin bulunmayışını da önemli bir sorun olarak görmektedirler. Ayrıca sosyoekonomik düzeyi yüksek bir okulda yönetici olan Barış Bey tabloda da görüldüğü gibi para ilişkisinin yönetici-veli, öğretmen-öğrenci hatta bazı zamanlarda yönetici-öğretmen ilişkisinde de olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Velinin okula para verdiği için okul yönetimi tarafından yerli yersiz tüm taleplerinin karşılanması gerektiği gibi bir beklenti içine girmesi, öğrencinin okulu kendi paraları ile ayakta duran ve kendilerine muhtaç olan bir kurum olarak görmesi ve bazı öğretmenlerin benim işim para toplamak değil diye bu işin içine girmek istemeyişleri mali kaynak sağlamada yaşadıkları sıkıntılar arasında sayılmıştır. Bu konuda il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri ara yöneticilerinin görüşleri ise Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: İl/İlçe Ara Yöneticilerinin Okullarının Finansmanına İlişkin Yaşadıkları Sorunlar

- Merkezi bütçeden yeterli ödeneğin gelmemesi
- Merkezi bütçeden gelen ödeneklerin gecikmeli gelmesi
- Yerel yönetimlerin kendi gelirlerinden eğitime ayrılmaları gereken payları kullanmada isteksiz davranması

Tablo 6'da görüldüğü gibi temel eğitim okullarına mali kaynak sağlamada ara yöneticiler tarafından belirtilen en önemli iki sıkıntı merkezi bütçeden gelen ödeneklerin yetersiz ve geç gelmesi olarak gösterilmiştir. Bunun yanında il milli eğitim müdürlüğü ara yöneticilerinden

Mustafa Bey tarafından yerel yönetimlerden ilgili mevzuat çerçevesinde eğitime ayrılması gereken gelir paylarının eğitim kurumları için kullanımında sorunlar yaşandığı belirtilmiştir. Kaynak sağlamada yaşanan bu sıkıntıların çözümüne yönelik ise her iki ara yöneticide hayırseverler, bağışçılar, veliler gibi alternatif kaynak arayışlarına girildiğini ve Bakanlıkla görüşülerek ödeneklerde artırıma gidilmeye çalışıldığını belirtmişlerdir.

Bunun yanında okul yöneticileri ve ara yöneticiler tarafından yıl içerisinde acil ve beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan ve mali kaynak gerektiren durumlarla karşılaşılması da temel eğitim okullarının finansmanına ilişkin sorunlardan biri olarak gösterilmiştir. Okul yöneticileri ile ara yöneticilerin bu konuda karşılaştıklarını belirttikleri sorunlar ise Tablo 7'deki gibidir.

Tablo 7: Okullarda Acil Mali Kaynak Gerektiren Beklenmedik Durumlar

Okul Yöneticileri	İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ara Yöneticileri
•Çevreden okulun fiziki yapısına verilen zararlar	•Çevreden okulun fiziki yapısına verilen zararlar
•Okulun donatım malzemelerinde meydana gelen bozulmalar	•Okulun donatım malzemelerinde meydana gelen bozulmalar
•Yangın	•Yangın
•Bina tesisatlarında meydana gelen arızalar	•Bina tesisatlarında meydana gelen arızalar
•Yağmur ve fırtına gibi doğal afetlerin açtığı hasarlar	•Yağmur ve fırtına gibi doğal afetlerin açtığı hasarlar

Tablo 7'de görüldüğü gibi okullarda meydana gelen ve mali kaynak gerektiren acil ve beklenmedik durumlarla ilgili olarak okul yöneticileri ve ara yöneticiler aynı sorunları dile getirmişlerdir. Yöneticilerin konuyla ilgili karşılaştıklarını belirttikleri bu sorunları ise elektrik tesisatından çıkan yangın, güvenlik kameralarında meydana gelen arızalar, çatı, kapı, pencere gibi okul binasında ihtiyaç duyulan onarım işleri olarak sıraladıkları görülmüştür. Okul yöneticileri, bu tür acil durumlarda ihtiyaç duydukları mali kaynağı öncelikle okul düzeyinde okul aile birliği gelirleri ile karşılamaya çalıştıklarını, karşılayamadıkları durumlarda veresiye yaptırma yoluna gittiklerini, son çare olarak ise il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri aracılığı ile çözüm aradıklarını söylemişlerdir. Ara yöneticiler ise kaynak sorununun okul aile birliği eliyle çözülemediği durumlarda öncelikle hayırsever ve bağışçılar eliyle çözülmeye çalışıldığını, bu şekilde de çözülemediği durumlarda merkezi bütçeden ödenek sağlanması yoluna gidildiğini belirtmişler, veresiyeden söz etmemişlerdir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler, temel eğitim okullarının finansmanı konusunda en sık karşılaştıkları ve en önemli mali sorunun kaynak yetersizliği olduğunu göstermiştir.

Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Temel eğitim okullarında yaşanan mali sorunlar nasıl çözülmektedir?” biçiminde belirlenmiştir. Katılımcıların görüşlerinden hareketle, çözüm yollarına ilişkin elde edilen bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Temel Eğitim Okullarında Yaşanan Mali Sıkıntılara Yönelik Uygulanan Çözüm Yolları

Okul Yöneticileri	İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ara Yöneticileri
•Hayırseverler ve bağışçılar üzerinden çözülüyor	•Hayırseverler ve bağışçılar üzerinden çözülüyor
•Yerel yönetimlerden alınan destek ile çözülüyor	•Yerel yönetimlerden alınan destek ile çözülüyor
•Başka kurumlardan destek alınarak çözülüyor	•Başka kurumlardan destek alınarak çözülüyor
•Okul Aile Birliği üzerinden çözülüyor	•Okul Aile Birliği üzerinden çözülüyor
•Uzun vadeli borçlanma ve veresiye yoluyla çözülüyor	•Uzun vadeli borçlanma ve veresiye yoluyla çözülüyor
•İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü eliyle çözülüyor	•Merkezi bütçeden sağlanan ödenekler ile çözülüyor

Tablo 8’de görüldüğü gibi okul yöneticileri ve ara yöneticiler, temel eğitim okullarının mali sıkıntılarını çözme yolları konusunda benzer çözümlere başvurmaktadırlar. Ancak okul

yöneticileri, sorunu öncelikli olarak kendi imkânları ile çözme yoluna giderken ilçe ara yöneticisi ile başvurduğunu; il ara yöneticisi ise öncelikle hayırsever veya bağışçı bulmaya çalıştıklarını söylemiştir.

Okul yöneticileri bu gibi durumlarla karşılaştıklarında öncelikle kaynağı okul aile birliğinden karşılamaya çalıştıklarını, okul aile birliğinde bütçe olmaması durumunda hayırsever bulmaya çalıştıklarını, bu şekilde de çözemediklerinde uzun vadeli borçlanma ile veresiye yaptırdıklarını, en son il veya ilçe milli eğitim müdürlüklerine ödenek talebiyle başvurduklarını belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak da il ve ilçe milli eğitim müdürlüğüne bildirdikleri ihtiyaçlarının ödenek yetersizliği gerekçesi ile çoğunlukla karşılanmıyor olmasını göstermişlerdir.

İlçe milli eğitim müdürlüğü ara yöneticileri de bu konuda okulun talebi olması halinde öncelikle il milli eğitim müdürlüğüne başvurduklarını, orada çözüm bulunamaması halinde bağışçı ve hayırsever arayışına girdiklerini ya da YİKOB gibi diğer kurumlardan destek alarak sorunu çözmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. İl Milli eğitim müdürlüğü ara yöneticileri ise çözümü hayırseverler ve bağışçılar gibi yerel imkânlarla çözmeye çalıştıklarını, olmazsa Bakanlıktan ödenek çıkarmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Ara yöneticiler temel eğitim okullarının finansmanı ile ilgili en büyük problemin kaynak yetersizliği olduğunu tekrarlamışlar ve bu sorunun çözümüne ilişkin, okullardan çoğunlukla olumsuz geribildirimler aldıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında ara yöneticiler, özellikle sosyoekonomik düzeyi düşük bölgelerdeki okullardan, kaynak dağılımının kendileri ile büyük okullar arasındaki farkı azaltıcı yönde olması nedeniyle seyrek de olsa, olumlu geribildirim aldıklarını belirtmişlerdir.

Temel eğitim okullarını finanse eden mali kaynakların kullanımında etkililik ve verimlilik konusuna okul yöneticileri ve ara yöneticiler birbirlerine paralel olarak zaten kaynak sıkıntısı yaşadıklarını, bunun içinde bu konuya azami ölçüde dikkat ettiklerini belirtirken, Bakanlık düzeyinde kaynakların etkili ve verimli kullanıldığını düşünmediklerini söylemişlerdir. Okul müdürleri ve ara yöneticiler; il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri eliyle kullanılan merkezi bütçe gelirleri ile okullara verilen kantin paylarının dağılımı konusunda farklı görüşler belirtmişlerdir. Bu konuda okul müdürleri kaynak dağılımının daha çok ikili ilişkiler ve okul müdürünün ikna kabiliyeti ile orantılı olarak yapıldığını belirtirken, ara yöneticiler bu dağılımın Bakanlığında kullandığı belli ölçütler çerçevesinde yapıldığını belirtmişlerdir. Ara yöneticiler il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin, kaynak dağılımını sağlarken okulun derslik sayısı, öğrenci sayısı, metrekaresi, bulunduğu bölgenin ekonomik düzeyi gibi pek çok kriteri dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Ancak Bakanlığın, ölçütleri yeterince dikkate almadığı düşüncesi de dile getirilmiştir. Rasyonel dağılım yapılmadığına ilişkin okul müdürü Yılmaz Bey'in ve ara yönetici Kemal Bey'in ifadelerinden örnekler şöyledir:

“Mesela araya sendikayı koyanlar oluyor, torpil koyanlar oluyor, parti koyanlar oluyor, müdürle arası daha iyi olanlar oluyor onlara öncelik tanınanlar oluyor, onlar bir yapıyor zaten, kalırsa eğer ve ellerinde de varsa bizimkileri yapıyorlar. Böyle olmamalı. Ellerinde de yoksa bekletiyorlar. Hocam ödenek yok diyorlar en güzel şekilde.” (Yılmaz Bey)

“Bakanlık 110 tane kriterimiz var diyor bizim, bütçeleme yaparken, Bakanlığın ben o 110 kriterinin 110'unu kullandığını düşünmüyorum. Bir de bakanlığın da bir şeyi düzeltmesi lazım adam kayırmacılığı ortadan kaldıracak. Yani ikili ilişkilerle ödenek dağıtmayacak.” (Kemal Bey)

Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problem “Temel eğitim okullarının finans sorunlarıyla ilgili önerileri nelerdir?” biçiminde belirlenmiştir. Katılımcıların yanıtlarından hareketle önerilerine ilişkin elde edilen bulgulariki ayrı kategori listesi olarak Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9: Temel Eğitim Okullarının Finans Sorunlarıyla İlgili Öneriler

Okul Yöneticileri	İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ara Yöneticileri
<ul style="list-style-type: none"> •Okul Bazlı Bütçelemeye tam anlamıyla geçilmeli. •Okula kaynak sağlamada okul müdürleri yasal düzenlemelerle desteklenmeli. •Ücretsiz kitap dağıtımı sadece gelir düzeyi düşük aile çocuklarına yapılmalı. •Yerel bütçelerden eğitime ayrılan paylar nakdi olarak okullara aktarılmalı. •Eğitime merkezi bütçeden ayrılan pay artırılmalı. •Kaynak dağılımında kriterler yeniden belirlenmeli ve adalet sağlanmalı. 	<ul style="list-style-type: none"> •Okul Bazlı Bütçelemeye tam anlamıyla geçilmeli •Okula kaynak sağlamada okul müdürleri yasal düzenlemelerle desteklenmeli. •Ücretsiz kitap dağıtımı sadece gelir düzeyi düşük aile çocuklarına yapılmalı. •Yerel bütçelerden eğitime ayrılan paylar nakdi olarak okullara aktarılmalı. •Eğitime merkezi bütçeden ayrılan pay artırılmalı •Kaynak dağılımında kriterler yeniden belirlenmeli ve adalet sağlanmalı.

Katılımcıların tümü okul bazlı bütçelemeye tam anlamıyla geçilmesini istemektedir. Okul bazlı bütçeye geçilmesi ile birlikte merkezi bütçede dâhil olmak üzere temel eğitim okulları için kullanılan tüm ödeneklerin okul yöneticileri tarafından kullanılacağı, bunun da kaynak kullanımında etkililiği ve verimliliği artıracığı belirtilmiştir. Okul yöneticileri ve ara yöneticiler tarafından biran önce tam anlamıyla uygulamaya konulması gerektiği söylenen okul bazlı bütçeleme sisteminin, neden hâlâ tam olarak uygulamaya geçirilmediği yönündeki soruya ara yöneticilerden Kemal Bey'in verdiği cevap şöyledir:

“2017’de güya geçecektik okul bazlı bütçelemeye olmadı. Bakanlık merkez teşkilatı yeri geldiğinde bu bütçeleri kendi içinde kaydırabiliyor. Eğer okul bazlı bütçelemeye geçerse elindeki, silah gibi düşünüyorum, gücü kaybedecek. Bence yaklaşımları bu başka bir şey değil. Başka yok, okul bazlı bütçeleme, bunun tek çıkış yolu bu.”

Okul yöneticileri tarafından getirilen ikinci öneri ise okul aile birliği gelirlerinin kullanımıyla ilgili düzenleme yapılması gerektiği olmuştur. Okul yöneticilerinin mevcut durumda bu gelirlerüzerinde kullanım hakkının bulunmadığını belirten okul müdürleri; ilgili mevzuatta okul müdürlerine yönelik muğlak ifadelerin yer aldığını ve “okul müdürü” yönetir şeklinde bir ibare bulunduğunu belirtmişlerdir. Okul aile birliği gelirlerinin kullanımında okul yöneticisinin kullanıcı mı, denetçi mi, ne olduğunun net olarak ifade edilmeyişinin, kendilerine bu gelir kaleminin kullanılmasında çeşitli sıkıntılar yaşattığı da müdürleri tarafından dile getirilen sorunlardan bir diğeridir. Bu durumu okul müdürlerinden Yılmaz Bey şöyle ifade etmektedir:

“Okul aile birliği başkanı da kendini müdürden daha üst görüyor, müdürün gönlü olan yere yaptırmıyor da ya da onun daha mantıklı gördüğü şeyi almıyor bunu alalım illaki diyor. Bu da bir uç. Okul aile birliği kendini tek başına karar alıcı yerine koyuyor.İmzayı da o atıyor ya. Gerçekte aslında böyle, müdürün hiçbir şeyi yok, okul aile birliği başkanlığı alıyor, okul aile birliği satıyor, hesap okul aile birliğinin, okul müdürü orda sadece okul kendi okulu olduğu için kullanıcı pozisyonunda. Klima alacağız mesela ikisi de aynı fiyat ama okul aile birliği okul müdürünün dediği değil de illa benim dediğim, bunu duyuyoruz mesela büyük okulların müdürlerinden. Okul aile birliği başkanıyla papaz, neden? Onun dediği olacak illa, onun dediği malzeme alınacak, onun dediği marangoza yaptırılacak, onun dediği boyacı gelecek. Bu sorunların ortadan kaldırılabilmesi için ilgili yönetmelikte muğlak ifadeler yerine okul yöneticilerinin yetkilerini net olarak ortaya koyan ifadeler olmalı.”

Bunun yanında görüşme yapılan okul yöneticilerinin tamamı “veliden hiçbir surette para alınmayacağı” yönündeki söylemlere karşı, okulun ihtiyacı olan mali kaynağı yaratmak için yapılan para toplama işinin mutlaka yasal bir zemine oturtulması gerektiğini bir öneri olarak sunmuştur. Bu konuda da mevcut durumun okul yöneticilerini riske soktuğu, yasal bir dayanağı olmadan yapılan para toplama işinin herhangi bir şikâyet durumunda yöneticilere sıkıntı yaşatmasının ihtimal dâhilinde olduğu, okul müdürleri tarafından belirtilmiştir.

Eğitim finansmanı ile ilgili yöneticilerin mevcut uygulamada eleştirdikleri ve düzenlemeye gidilmesi gerektiğini belirttikleri bir diğer konuda bütçe dağılımında kullanılan ölçütlerin yeniden gözden geçirilmesi ve daha adaletli olarak paylaştırılması gerektiği olmuştur. Dağılımda ikili ilişkilerin kullanılmaması gerektiğini belirten yöneticiler mevcut ölçütlerinde revize edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda örnek bir alıntı aşağıdadır:

“Dağılım rasyonel değil, gerçekçi değil. Hem genel müdürlükler arasında hem de genel müdürlük içinde bütçeler rasyonel yönetilmiyor. Adaletli olmalı. Mesela A ilçe milli eğitim müdürlüğünün sayfasına baktığınız zaman derslik başına düşen öğrenci sayısı 18 görünüyor. Ancak burada 42 iken x yerde 8-10 öğrenci oluyor.” (Barış Bey, Okul Müdürü)

Tüm bunların dışında yöneticiler tarafından genel olarak eğitime merkezi bütçeden ayrılan payların artırılması ve bunun Bakanlıktaki genel müdürlükler arasında daha adil dağıtılması gerektiği, merkezi bütçeden okullar için ayrılan yıllık bütçenin il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin kullanımına değil de okul müdürlerinin kullanımına verilmesinin daha etkin kullanım sağlayacağı, ekonomik durumuna bakılmaksızın bütün öğrencilere ve hatta özel okul öğrencilerine dahi kitap dağıtılması yerine sadece ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere bu tür ücretsiz desteklerin verilip, bu paraların okul bütçelerine aktarılmasının daha doğru olacağı belirtilmiştir. Bu konuyla ilgili bazı yöneticilerin belirttiği görüşler şu şekildedir:

“Bütün öğrencilere kitap dağıtılmasını doğru bulmayanlardamım. Çünkü özel okuldaki bir insan 20 bin lira para verebiliyorsa 300-500 lira kitap parası da vermelidir. 2019 rakamları itibari ile 9500 lira falan öğrenci başına devlete maliyeti bir öğrencinin. Bu 9500 lirayı bana versin öğrenci başına ve başka hiçbir şey vermesin kitap falan hiçbir şey, her şeyi ben kendim ayarlarsam bu paraya çok daha yüksek kalitede bir eğitim ortamı sağlayabileceğimi düşünüyorum. Ben bu 9500 liradan da vazgeçtim kişi başı verilen teşvik rakamı ile bile bu işi çok çok daha ucuza yapabileceğimi düşünüyorum. İlişkiler üzerine kurulu bir ödenek aktarımı var zaten. Bu mesela acıtıcı bir durum ama herkesin kabul ettiği, bildiği, düzeltmeye yönelik değil, ilişki bulmaya yönelik bir durum var.” (Barış Bey, Okul Müdürü)

“Her şeyi devletten beklemeyelim, her şeyi Mebbis’e (Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri) işleyip gidip müdüre yalvarmayalım, benim param olsun ben yapayım çok büyük işler olursa devlet yapsın. Bunun için bütçe oluşturmamıza izin verilsin kaçak yapmayalım. Bana bir hareket alanı olması lazım kendi bütçemi oluşturmam için. Ya da benim yıllık bütçemi bana sağlasın belli kriterler ölçüsünde öğrenci sayısı gibi özelliklere göre. Yani liseler neden rahat adamın bütçesi var, istediği gibi yönlendiriyor ve yasal olarak da rahat.” (Yılmaz Bey, Okul Müdürü).

“Şimdi okulun otoparkı var, bu otopark bir başka okul kuracak kadar gelir getiriyor. Şimdi o okula ben devletin ödenek vermesine karşıyım. Şimdi aylık trilyon geliri olan bir okulun devletin gelirine ihtiyacı var mıdır, yoktur. Hatta başka şey söyleyeceğim o bölgedeki okullar o okula bağlanmalı, ödenek olarak, pay edilmeli. Akçay’da bir okul vardı ben bir yaz tatilinde bir okul yaptırarak kadar para topluyorum dedi adam bana. Merkezi bütçeden ayrılan gelirlerin haricinde okulun kendi gelirleri vardır. Bu gelirler hesap edilecek o gelirlere göre bütçeleme yapılacak. Bir okul yağ bal içinde yüzerken, diğer okuldaki çocuk tuvalette sıkacak sabun bulamıyor. X Firması’nın sahibi İstanbul’daki A lisesinin aile birliği başkanymış. Gittim ben Musa’nın yanına, Musa Anadolu’nun her yerine yardım yapıyor, her yerine, adam diyor bir dünya para koyuyor okula, temizlik malzemesi gönderiyor, fotokopi kâğıdı gönderiyor, kıyafet gönderiyor, sıra gönderiyor. Sıkıntı orda. Adaletli dağılım yok, bu sistem kurulabilir, yani Tefbis dediğimiz sistem, MYS’den okulların ödeneklerin geldiği sistem, bu bir bütün, bunlar birleştirilebilse. Tefbis’de okullar verilerini oraya koyacak. 2017 de güya geçecektik okul bazlı bütçelemeye, olmadı.” (Kemal Bey, Ara Yönetici).

Bu ifadelerden görüldüğü gibi temel eğitim okullarının genelde mali kaynak sıkıntısı yaşadığı fakat özelde bazı okulların ihtiyacından fazla mali kaynağa sahip olduğu belirtilmiştir. Giderlerinin çok üstünde bir gelire sahip olan bu okulların harcamalarda bazen israf ve lükse kaçtığı belirtilmiştir. Bunun temel eğitim okullarının finansmanı konusunda önüne geçilmesi gereken bir sorun olduğu, bu sorunu çözmek içinde Tefbis gibi bir sistemin tam anlamıyla faaliyete geçirilerek okullar arasındaki bu gelir adaletsizliğinin ortadan kaldırılması gerektiği yöneticilerce dile getirilmiştir. Buna karşın bazı okul yöneticileri tarafından bu durumun okula gelir sağlama konusunda, yöneticilerde isteksizliğe ve tembelliğe neden olacağı ve zamanla okul müdürleri arasında “Nasılsa diğer okulların gelirlerinden ihtiyacım karşılanır.” gibi bir görüşün hâkim olabileceği de ifade edilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada temel eğitim okullarının finans kaynakları açısından durumunu anlamak amaçlanmıştır. Temel eğitim okulu olarak ilkokul ve ortaokullar alınmış, okul yöneticilerinin ve milli eğitim müdürlüğü ara yöneticilerinin görüşlerine göre temel eğitim okullarının finans kaynakları, kaynakların dağıtılması, sorunları, çözüm yolları ve yöneticilerin önerileri belirlenmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre bu okulların, merkezi bütçeden gelen ödenekler, proje ödenek artıkları, yerel yönetimlerden eğitime ayrılan paylar ve okul aile birliği gelirleri olmak üzere dört ana kaynaktan finanse edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ara yöneticiler, yerel yönetimlerden gelen katkıları belirtmişse de okul müdürleri bu kaynaklardan yararlandıklarına ilişkin görüş bildirmemişlerdir. Bu okullar için bu kaynakların olmasına karşın mali kaynak gerektiren giderlerin büyük oranda ve öncelikle okul aile birliği gelirleri üzerinden karşılandığı sonucuna varılmıştır. Bu okulların, zorunlu giderleri dışındaki giderlerinin merkezi ödeneklerle karşılanmadığı ya da çok azının karşılandığı anlaşılmıştır. Katılımcıların görüşlerinden hareketle, okullar için zorunlu giderler olarak tanımlanan elektrik, su, telefon, internet ve kışlık yakacak ile büyük çaplı onarımlar dışında kalan neredeyse bütün gereksinimlerin, öncelikle okul aile birliği gelirleri ve hayırseverler/bağışçılar eliyle karşılanmaya çalışıldığı, ancak bu kaynaklardan karşılanamaması durumunda veresiye (borçlanmaya) başvurulduğu; son çare olarak merkezi bütçeden ödenek talebi yoluna gidildiği anlaşılmıştır. Okullara mali kaynak sağlamada merkezi bütçenin, hem ara yöneticiler hem de okul yöneticileri tarafından, başvurulacak son mali kaynak olarak görülmesi dikkat çekmektedir.

Ödenek için, okul yöneticilerinin milli eğitim müdürlüğüne, ara yöneticilerin ise Bakanlığa başvurmayı istememelerinin nedeni, kaynakların yetersiz olması nedeniyle, istenen ödeneğin zor verilmesi, ödeneklerin verilmesinde gereksinimlerden çok ikili ilişkilerin rol oynadığını düşünmeleridir. Bu durumda, okul yönetimleri yasal zemini olmamasına karşın velilerden para toplamak zorunda kalmaktadır. Okul yöneticilerinin okul aile birliği gelirlerini yönlendirme konusunda da yasal konumları nedeniyle sıkıntılar yaşadığı anlaşılmıştır. Bu durumda okul yöneticilerinin, okul aile birliği gelirlerini kullanabilmek ve veliden para toplayabilmek için yasal güvence önermelerinin yanında, tüm katılımcıların kaynakların adil dağıtılmasını ve okul bazı bütçelemeye geçilmesini önerdikleri görülmüştür.

Burada okullara kaynak sağlamada merkezi bütçenin yöneticiler tarafından başvurulacak son mali kaynak olarak görülmesi önemli bir sonuçtur. Okulun mali durumunun eğitimin niteliğini doğrudan ve/veya dolaylı olarak etkileyeceği, buna karşılık ailelerin okullara yapmış oldukları mali katkıların okulun bulunduğu sosyoekonomik bölgeye göre farklılık göstereceği göz önüne alındığında; bu durumun okullar arasında eşitsizliğe neden olacağı sonucuyla karşılaşılmaktadır. Araştırmadan elde edilen bu sonucun, Yolcu ve Kurul'un (2009) neo-liberal politikaların ilköğretim okullarının finansmanına olan etkilerini inceledikleri çalışmalarıyla da uyumlu olduğu görülmektedir. Bu konuda okul yöneticileri ayrıca ödenek için yalvarmaktansa, kendi okul aile birliği gelirlerini ve veresiye yolunu tercih ettiklerini, ara yöneticiler ise il ve ilçe milli eğitim müdürlerinin, çok küçük bir ödenek için bazen Bakanlıkta ricacı olduklarına şahit olduklarını

belirtmişlerdir. Bu da mali ihtiyaçların karşılanmasında yöneticilerin neden merkezi bütçeyi en son başvurulacak kaynak olarak gördüklerini açıklamaktadır. Yerelde çözülemeyip ödenek talebiyle merkezi bütçeye başvurulduğunda, Bakanlık tarafından gönderilen ödenekler ihtiyaçlar doğrultusunda değil, ilgili genel müdürlüğün ihtiyaç duyulan ödenek kaleminde ödeneğinin bulunup bulunmaması ve taşra yönetimleri ile merkezi yönetim arasındaki ikili ilişkilerin düzeyine göre karşılık bulduğu dile getirilmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre bu durum okul yöneticileri ile il ve ilçe milli eğitim müdürlüğü yöneticileri arasında da genellikle benzer şekilde ikili ilişkilere dayalı olarak sürdürülmektedir.

Buna karşılık Milli Eğitim Bakanlığı 2018 yılı İdare Faaliyet Raporu ve Bütçe Sunuşu (Meb, 2018a; Meb, 2018c) incelendiğinde 2018 yılı Bütçe Tasarısında merkezi bütçeden Milli Eğitim Bakanlığına ayrılan ödenek içinde en büyük payı 44.786.933.000,00-TL ile Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün aldığı görülürken, aynı kaynaklarda temel eğitim genel müdürlüğü harcamalarında bir yıl öncesine oranla %20’lik bir artış olduğu, bütçe gerçekleşmesinde meydana gelen artışın ise %7’de kaldığı görülmektedir. Bu da yıl içinde hazineden Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne gönderilen ödeneklerin araştırma bulgularını destekleyici nitelikte olup, yapılan harcamaları karşılamada yetersiz kaldığını göstermektedir. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise okul, personel ve öğrenci sayısı en fazla genel müdürlük olan Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne ayrılan ödeneğin çok büyük bir kısmının personel giderleri ile sermaye giderlerinde kullanılmasıdır. Oysa temel eğitim okullarında mali kaynak gerektiren giderlere bakıldığında en çok ödeneğe ihtiyaç duyulan harcama kaleminin mal ve hizmet alım giderleri harcama kalemi olduğu görülmektedir. Bu da daha en baştan ilgili yıla ait ödeneğin harcama kalemlerine göre dağılımı yapılırken okullarda devamlılık arzeden tüketime yönelik giderlerin ve küçük onarımların yerelde çözülebileceği öngörüsüyle hareket edildiğini göstermektedir. Bu durum okulların mali ihtiyaçlarını karşılamada merkezi bütçeden yeterli ödeneği alamamalarını açıklayıcı niteliktedir. Dolayısıyla gerek merkezi bütçeden Meb’e ayrılan ödeneklerde, gerekse bu ödeneklerin Meb içindeki dağılımında, Genel Müdürlüğün harcamaları ile bütçe gerçekleşmesi arasındaki negatif yönlü farkın azaltılması ve harcama kalemleri arasındaki paylaştırmada okulların üzerindeki mali yükün azaltılması yönünde çözümler gerekmektedir. Aynı zamanda zaten kısıtlı olan ödeneğin ikili ilişkiler çerçevesinde dağılımının önüne geçilerek var olan kısıtlı ödeneğin gerçek ve daha acil ihtiyaç sahibi olan okullara ulaştırılmasının sağlanmasında gerekmektedir.

Bulgulardan, merkezi bütçeden temel eğitim okullarına ayrılan ödenekler ile zorunlu giderler haricindeki giderlerin büyük oranda karşılanmadığı sonucu çıkmaktadır. Dolayısıyla okul yöneticileri okula sürekli mali kaynak sağlamak durumunda kalmaktadır. Ancak yöneticilerin ifadelerinden anlaşıldığı üzere kullanılan yöntemlerin pek çoğunun ilgili mevzuatta yasal bir karşılığı bulunmamaktadır. Okulların kendi kaynaklarını bulma zorunluluğunun olmaması tercih edilir. Ancak bu sağlanmayacaksa, yasal sorunlara karşı okul yöneticilerinin güvence altına alınması yönünde gerekli çalışmaların ve düzenlemelerin yapılması yerinde olacaktır. Bu şekilde yıllık ve dönemsel olarak gelir düzeyine göre velilerden toplanacak aidatların ve yine velilerden alınacak yardım ve bağışların yönetmelikler çerçevesinde yasal bir zemine oturtulması okul müdürlerinin kendilerini güvende hissetmelerini ve daha rahat hareket etmelerini sağlayacaktır. Ayrıca okul aile birliği yönetmeliğinde yapılacak düzenlemelerle okul yöneticilerinin görev ve yetkilerinin netleştirilmesi, okul müdürlerinin yetki ve sorumlulukları ile ilgili mevcut yönetmelikte bulunan muğlak ifadelerden yakınmalarının önüne geçecektir.

Araştırmanın bulguları temel eğitim okullarının mali ihtiyaçlarının temel eğitimin devlet okullarında parasız olması ilkesi ile çelişkili olarak okul içi etkinlikler, bağışlar, yardımlar ve öğrencilerden toplanan fotokopi paraları aracılığıyla öğrenci velileri ve vatandaşlardan karşılandığını göstermektedir. Devletin temel eğitim okullarındaki mali rolünün daha çok okul binasını inşa edip birincil donatımını sağlayarak elektrik, su, yakacak gibi faturalı ve zorunlu giderlerini karşılamak olarak görüldüğü, buna karşın süreklilik arz eden kırtasiye, temizlik, yardımcı personel, küçük bakım-onarım gibi giderlerin okul aile birliği eliyle veliler ve vatandaşlar

üzerinden karşılandığı; araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar arasındadır. Merkezi bütçenin eğitime yeterli kaynağı ayıramamasının öğrencileri özel okullara teşvik ettiği, bunda eğitimi Ünal'ın (2013) kapitalist toplumda eğitimin yeniden yapılandırılması üzerine yapmış olduğu çalışmasıyla uyumlu olarak kamusalıktan uzaklaştırıp özel sektör eliyle yürütülen bir hizmet sektörü haline getirmeye başladığı düşünülebilir. Bu durum, Milli Eğitim Bakanlığı 2018 Yılı Bütçe Sunuşu'nda bulunan açıklamalarla örtüşmektedir (Meb Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2017). Bu sunuşta, özel sektörün dinamik yatırım ve işletme kabiliyetinin eğitim sistemine katkısını artırmak için teşvik düzenlemeleri yapıldığı vurgulanmaktadır. 2006-2007 eğitim ve öğretim yılında tüm özel okullarda kayıtlı öğrencilerin toplam öğrenciler içindeki oranının (açık öğretim hariç) 2,53 iken 2016-2017'de %7,6 olduğu; özel okulların örgün eğitim içindeki oranının da %15,9 olduğu belirtilmektedir. Ayrıca eğitimde özel sektörün payının artırılması çalışmalarının da süreceği açıklanmaktadır.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere eğitimde özelleştirmenin bir eğitim politikası olduğu gerçeği kısa vadede okulların yaşadığı mali sıkıntılara merkezi bütçeden çözüm gelmeyeceğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu durumda yapılabilecek en doğru hareket çeşitli yollarla veli ve vatandaşlar üzerinden okula mali kaynak sağlamaya çalışan eğitim yöneticilerinin yasal düzenlemelerle güvence altına alınmaları ve okul bazlı bütçe sisteminin tam olarak uygulamaya geçirilerek merkezi bütçeden ayrılan ödeneklerde dahil olmak üzere okul yöneticilerini okulun mali kaynaklarını kullanmada tıpkı ortaöğretim kurumları yöneticileri gibi tam yetkili kılmaktır.

Araştırmanın tüm bulgularına bütüncül olarak bakıldığı ve görüşme yapılan okul yöneticileri ile ara yöneticilerin temel eğitim okullarının finansmanına ilişkin değerlendirmeleri dikkate alındığında temel eğitim okullarının finansmanına dönükolarakaşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Okul bazlı bütçeleme sistemi tam olarak uygulamaya konularak okul yöneticilerinin, yöneticisi oldukları okula ait bütçe üzerinde söz sahibi olmaları sağlanabilir. Okula yerelde malikaynak sağlamada ve bu kaynakların kullanımında gerekli yasal düzenlemeler yapılarak konuyla ilgili yönetmeliklerdeki boşluklar doldurulup yöneticiler güvence altına alınabilir. Okullara merkezden yapılan gerek ödenek, gerek malzeme her türlü ayni ve nakdi desteklerde, ikili ilişkilerin rolünün tamamen ortadan kaldırılarak merkezi bütçe payları okullara nesnel ölçütler çerçevesinde dağıtılmalıdır. Bunun için okullara sağlanan her türlü yardım ve destekte okulun ihtiyacının boyutu, geçmiş dönemlerdeki okul aile birliği gelirlerinin miktarı ve okulun bulunduğu bölgenin sosyoekonomik düzeyi dikkate alınmalıdır. Okulların kendi imkânları ile sağladığı gelirler okulun bulunduğu bölge ve veli profiline göre değişiklik gösterdiği için okul aile birliği gelirleri Tefbis modülü üzerinden Bakanlıkça görülüp gelir fazlası olan okullardan yeteri kadar gelire sahip olmayan okullara ihtiyaçları oranında aktarım yapılmalıdır.

Bu çalışma okul müdürleri ve milli eğitim ara yöneticileriyle görüşülerek yürütülmüştür. İleri ki çalışmalarda Milli Eğitim Bakanlığında temel eğitim okullarının ödeneklerinden sorumlu ara yöneticilerden veri toplanarak araştırma yapılabilir. Okul aile birliği başkanları, öğretmenler ve velilerin de dâhil edildiği çalışmalar yürütülebilir. Bu araştırma temel eğitim okullarından ilk ve ortaokulların finansmanı üzerine yapılmıştır. Araştırmaya kendi bütçesinden sorumlu olan ortaöğretim okulları da dâhil edilerek karşılaştırmalı araştırmaların yapılması konuyu farklı boyutlarıyla aydınlatıcı olabilir. Araştırmaya okul öncesi eğitim okulları da dâhil edilerek tüm temel eğitim kademesinin finansmanı ile ilgili bir araştırma yürütülebilir.

Kaynakça

Afşar, M. (2007). Türkiye'de Eğitim Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8(1), 21-30.

- Akyüz, Y. (2012). Türk eğitim tarihi. Pagem Akademi Yayıncılık
- Altunay, E. (2017). Okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda eğitim finansmanı politikaları: sorunlar, nedenler ve çözümler. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 6(2), 689-714. <https://doi.org/10.14686/buefad.304498>
- Arslan, H. (2008). Okul işletmesinin yönetimi. R. Sarpkaya (Ed.). Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi (s. 325-348) içinde. Anı Yayıncılık.
- Ateş, H. (2013). OECD ülkeleri ile Türkiye'nin yükseköğretim finansman sistemlerinin karşılaştırılması ve Türkiye için bir finansman modeli önerisi (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara
- Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu. (2000, Aralık 07). Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi. <https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708>
- Balcı, A. & Öztürk, İ. (2014). Türkiye'de eğitimin finansmanı ve eğitim harcamaları bilgi yönetim sistemine (Tefbis) ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri ve yaşadıkları sorunlar. Milli Eğitim Dergisi, 44(204), 63-87. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/204.pdf
- Balkar, B., Küçükbere, R. Ö., & Akşab, Ş. (2019). Okul bazlı bütçeleme uygulamasının (OBB) okul geliştirme işlevi açısından değerlendirilmesi. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 12(2), 727-756. <http://dx.doi.org/10.30831/akukeg.469277>
- Başaran, İ. E. (2008). Türkiye eğitim sistemi ve okul yönetimi. Ekinoks Yayınevi.
- Birekul, M. (2016). Eğitimde finans kaynakları . <http://www.mbirekul.com/?m=201605>
- Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (2018). Bütçe çağrısı ve bütçe hazırlama rehberi. <https://www.hmb.gov.tr/bumko-butce-cagrisi-ve-butce-hazirlama-rehberi>
- Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (2016). Analitik bütçe sınıflandırmasına ilişkin rehber. http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/04/Analitik-Ekorehber_2014-2016.pdf
- Büyükduman, İ. (2015). Eğitim finansmanı. https://www.academia.edu/4120765/E%C4%9Fitim_Finansman%C4%B1
- Can, H. (1992). Organizasyon ve yönetim. Adım Yayınları.
- Cantekin, Ö. F. (2015, Haziran). Küreselleşme ve eğitim: "Homo economicus" eğitim anlayışının dönüşümü. Akademik Hassasiyetler, 2(4), 43-72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademik-hassasiyetler/issue/27315>
- Ceğer, B. (2018). OECD Ülkeleri ile Türkiye'nin Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara
- Creswell, J. W. (2013). Nitel araştırma yöntemleri. (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). İstanbul: Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2017). Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri, (H. Özcan, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dünya Bankası. (2011, Haziran 30). Türkiye'de temel eğitimde kalite ve eşitliğin geliştirilmesi: Zorluklar ve seçenekler. Washington: Dünya Bankası İnsani Kalkınma Departmanı.
- Eğeli, H., & Hayrullahoğlu, B. (2014). Türkiye ve OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamalarının Analizi. Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, 51(593), 93-108.
- Eğitim Reformu Girişimi. (2017). Türkiye'de cinsiyet ve bölge ayrımında eğitimsel kazanımlar. http://www.egitimreformugirisimi.org/wpcontent/uploads/2017/03/ERG_Turkiyede_Cinsiyet

- et_ve_BolgeAyr%C4%B1m%C4%B1nda_EgitimselKazan%C4%B1mlar.pdf adresinden alındı
- Eren, E. (1991). Yönetim ve organizasyon. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Gökçe, A. T. & Uslu, Ö. F. (2018). İlkokullarda okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren ihtiyaçları karşılama yolları. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 19(1), 315-334.
- Gül, H., Ağacakaya, S., & Toprak, D. (2016). Sosyal devlet yaklaşımı açısından Türkiye’de 1980 sonrası eğitim harcamalarının analizi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 31(1), 123-165.
- Güngör, G., & Göksu, A. (2013). Türkiye’de eğitimin finansmanı ve ülkelerarası bir karşılaştırma. Yönetim ve Ekonomi, 20(1), 59-72.
- Gümüş, E. & Şişman, M. (2014). Eğitim ekonomisi ve planlaması. Pegem Akademi Yayınları.
- Hoşgörür, V. & Arslan, İ. (2014). Okul örgütlerinin finansal kaynaklarının yönetimi sorunu. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1), 91-102.
- İnsan Hakları Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi. (1975). Helsinki Nihai Senedi <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/01/HelsinkiNihaiSenedi.pdf>
- Karcıoğlu, F., & Alioğulları, Z. D. (2012). Çatışmanın Nedenleri ve Çatışma Yönetim Tarzı İlişkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26(3), 215-238.
- Koçel, T. (1998). İşletme Yöneticiliği. Beta Yayınları.
- Konan, N., Çetin, R. B., & Bozanoğlu, B. (2018). PISA’da Başarılı Olan Ülkelerin Eğitim Finansmanının Analizi. Bilimsel Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2(1), 56-70.
- Köse, A. & Şaşmaz, A. (2014). İlköğretim Kurumlarının Mali Yönetimi. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi, Milli Eğitim Bakanlığı, Unicef.
- Loeb, S., Morris, P., Dynarski, S., Reardon, S., McFarland, D., & Reber, S. (2017). Descriptive analysis in education: A guide for researchers. Washington, US: U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences, National Center for Education Evaluation and Regional Assistance.
- Mali Mevzuat Haber Ajansı (2018). Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Bütçe Süreci. <http://www.malimevzuat.com/m/news.php?id=417>.
- Maliye ve Hazine Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO) (2019). Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliği (Sıra no: 2). http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/2019_TebliğSıraNo2.pdf
- Meb Strateji Geliştirme Başkanlığı (2019). Resmi İstatistikler. <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>
- Meb Strateji Geliştirme Başkanlığı (2019). Milli Eğitim Bakanlığı 2018 yılı idare faaliyet raporu. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_03/01175437_Milliy_EYitim_Bakanlyy_2018_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu_YayYn2.pdf
- Meb Strateji Geliştirme Başkanlığı (2010). Türkiye’de eğitimin finansmanı ve eğitim harcamaları bilgi yönetim sistemi. http://sgb.meb.gov.tr/yatirim_performans/TEFBIS.pdf

- Meb Strateji Geliştirme Başkanlığı (2017). 2018 yılı bütçe sunuşu. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/27095218_2018_MEB_BYTYE_SUNU_YU_GENEL_KURUL_18.12.2017.pdf
- Meb Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (2018, 9 Ocak). Okul Bazlı Bütçeleme. Resmi Yazı (Sayı: 612499). <http://www.kamudanhaber.net/guncel/meb-den-okul-bazli-butceleme-yazisi-h364682.html>
- Tokat, B. (1999). Örgütlerde Çatışma ve çatışmanın yönetimi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1, 23-40. <https://dergipark.org.tr/pub/dpusbe/issue/4743/65062>
- Meb Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, (2010). E-Okul Giriş, Mebbis Yönetim Öğretmen Öğrenci Girişleri. <https://www.eokulmebbis.com/node/37>
- Özcan, K., Balyer, A., & Yıldız, A. (2018). Ekonomik Olarak Dezavantajlı Bölgelerde Görev Yapan Ortaokul Müdürlerinin Liderlik Davranışları. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(2), 532-543. <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.434775>
- Özer, N., Demirtaş, H., & Ateş, F. (2018). Okulların Mali Durumlarına ve Bütçe Yönetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Müdür Görüşleri. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 6(1), 17-39. <https://dx.doi.org/10.19160/e-ijer.17651>
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.). Pegem Akademi Yayınları
- Pekin, T. (2012). Ekonomiye giriş. Zeus Kitapevi.
- Resmi Gazete (1949). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7217.pdf>
- Resmi Gazete (1954). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8662.pdf>
- Resmi Gazete (1961). İlköğretim ve Eğitim Kanunu <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10705.pdf>
- Resmi Gazete (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf>
- Resmi Gazete (1981). Yükseköğretim Kanunu. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>
- Resmi Gazete (1982). T.C. Anayasası. https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17863_1.pdf
- Resmi Gazete (1985). Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18898.pdf>
- Resmi Gazete (1992). Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21226.pdf>
- Resmi Gazete (1995). Çocuk Hakları Bildirgesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>
- Resmi Gazete (2003). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030811.htm>
- Resmi Gazete (2005). İl Özel İdaresi Kanunu. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050304.htm>
- Resmi Gazete (2012). On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206.htm>

- Resmi Gazete (2012). İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120330.htm>.
- Resmi Gazete (2018a). 2019-2021 Dönemi Bütçe Çağrısı ve Bütçe Hazırlama Rehberi. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181011.htm>.
- Resmi Gazete (2018b). 2019-2021 Dönemi Yatırım Programı Hazırlama Rehberi. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181011.htm>.
- Resmi Gazete (2018c). Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710.htm>.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2017). Organizational behavior. (İ. Erdem, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sarıbaş, S., & Babadağ, G. (2015). Temel eğitimin temel sorunları. Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi, 3(1), 18-34.
- Sayılan, F. (2007). Küresel aktörler (DB ve GATTS) ve eğitimde neo-liberal dönüşüm. Jeoloji Mühendisliği Dergisi, 2006 (4), 44-51. https://www.jmo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=253
- Schrumpf, F., Crawford, D. K., & Bodine, R. J. (2007). Peer Mediation: Conflict Resolution in Schools. Student Manual. (G. Akbalık, & D. Karaduman, Çev.). İmge Yayıncılık.
- Tural, N. K. (2002). Eğitim Finansmanı. Anı Yayıncılık.
- Tüleykan, H., & Parlak, M. A. (2018). Türkiye'de kamu kesiminin eğitim harcamalarının değerlendirilmesi. Journal of International Management Educational and Economics Perspectives, 6(2), 34-53.
- Ünal, I. (2013). Kapitalist toplumda eğitim: Kuram ve gerçekliğe genel bir bakış. Praksis, 3(33), 9-27.
- Yamaç, U. (2010). İlköğretim okullarının finans kaynakları. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, N. (2008). Neoliberal küreselleşme ve eğitim. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi. (11), 13-32. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/787152>
- Yıldız, Z. (2000). Eğitim sürecinde ortaya çıkan kayıpların gerçek maliyetlerin hesaplanmasındaki önemi. Milli Eğitim Dergisi, (147), 37-40.
- Yılmaz, F. G. (2018). Eğitimde özerk-özel okullar ve farklı siyasi-ekonomik gelişmeler içinde eğitimde devletin yeni rolü. Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi, 5(2), 101-118.
- Yılmaz, T., & Kaya, Ç. (2015). Özelleştirmeye kurban edilen eğitim. M. Koçali (Ed.) VI. Eğitim yönetimi forumu EYFOR VI Özet bildiri kitabı (s. 62) içinde. Ankara: EYFOR
- Yılmaz, T., & Sarpkaya, R. (2016). Eğitim ekonomisi: Eleştirel bir yaklaşım. Anı Yayıncılık.
- Yolcu, H. (2010). Neo-liberal dönüşümün yaşandığı ülkelerde yerelleşme ve okul özerkliği uygulamaları. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(12), 253-273.
- Yolcu, H., & Kurul, N. (2009). Evaluating the finance of primary education in turkey within the context of neo-liberal policies. International Journal of Educational Policies, 3(2), 24-45.